

DECOMPOSITIE VAN DE REGIONALE TEWERKSTELLINGSDYNAMIEK

Nieuwe cijfers voor de periode 2006-2015, met
focus op de meest recente jaar-op-jaar
bewegingen

Tim Goesaert

Ludo Struyven

DynaM Review 2016/3

Deze uitgave kwam tot stand in het kader van DynaM-reg, een samenwerkingsverband tussen RSZ, BISA, Departement WSE, IWEPS en HIVA-KU Leuven

Inhoud

1 Inleiding	6
Naar een regionale analyse van de arbeidsmarktdynamiek	6
2 Overzicht indicatoren regionale tewerkstellingsdynamiek	8
3 Brussels Hoofdstedelijk Gewest	13
3.1 De dynamiek in de periode 2014-2015	13
3.2 Regionale dynamiek op lange termijn	20
4 Vlaams Gewest	22
4.1 De dynamiek in de periode 2014-2015	22
4.2 Regionale dynamiek op lange termijn	29
5 Waals Gewest	31
5.1 De dynamiek in de periode 2014-2015	31
5.2 Regionale dynamiek op lange termijn	38
6 Een vergelijking tussen de 3 gewesten	40
7 Appendix	45

COMMENTAAR IS WELKOM ludo.struyven@kuleuven.be; tim.goesaert@kuleuven.be

KU Leuven
HIVA ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING
Parkstraat 47 bus 5300, 3000 LEUVEN, België
hiva@kuleuven.be
www.hiva.be

© 2016 HIVA KU Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

DynaM reg is een lopend project waarin de regionale dynamiek van de Belgische arbeidsmarkt in beeld wordt gebracht. Het doel van het project is de integratie van de vestigingsplaatsinformatie van ondernemingen in de bestaande DynaM-dataset, waarvoor de basis is gelegd door RSZ en HIVA – KU Leuven, met steun van Federgon. Hiermee wordt het niet alleen mogelijk om een overzicht te geven van het aantal arbeidsplaatsen in elk van de drie gewesten, bijkomend is het mogelijk om de dynamiek achter deze cijfers bloot te leggen: de bruto toe- of afname van het aantal arbeidsplaatsen, de in- en uitstroom van werknemers in elk gewest, de interne verschuivingen binnen ondernemingen die actief zijn in meerdere gewesten.

Het DynaM-reg project richt zich op reële trends op de arbeidsmarkt en bouwt dan ook verder op de methodologie die erop gericht is de effecten van schijnbare starters en stopzettende bedrijven, en van schijnbare jobcreatie en jobdestructie weg te werken. De uitgebreide DynaM-dataset laat toe om voor de volledige populatie van werknemers de plaats van tewerkstelling te integreren, terwijl tot op heden enkel van uniregionale werkgevers de regionale kenmerken gebruikt werden.

Deze uitbreiding komt tot stand in een samenwerkingsverband met de drie regionale overheden en wordt gecoördineerd door RSZ en HIVA – KU Leuven. De regionale ondersteuning wordt gedragen door IWEPS (l'Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique), BISA/IBSA (Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse) en het Departement WSE (Werk en Sociale Economie) van de Vlaamse Administratie.

1 | Inleiding

Naar een regionale analyse van de arbeidsmarktdynamiek

Deze DynaM review brengt de totale tewerkstellingsdynamiek in elk gewest in beeld, met aandacht voor de regionale dynamiek in de lokale vestigingen. Jobcreatie of -destructie voor een onderneming in zijn geheel verbergt namelijk enkele onderliggende stromen: het aanwerven van nieuwe werknemers, de uitstroom van werknemers uit een onderneming en de verschuivingen van personeel of de verhuis van vestigingen in zijn geheel tussen gewesten binnen een onderneming. Deze elementen zullen in deze nieuwe review behandeld worden.

We bouwen hiermee verder op de analyse uit de DynaM release (DynaM release december 2016), waarin de jobcreatie en jobdestructie op de Belgische arbeidsmarkt in beeld is gebracht. De groei of krimp van een onderneming wordt bepaald door de globale tewerkstelling van een onderneming (dit is de tewerkstelling in alle vestigingen samen) aan het begin en einde van de periode te vergelijken. Jobcreatie of jobdestructie kan daardoor enkel echt gelokaliseerd worden –dit is aan één regio worden toegewezen- voor werkgevers die slechts in één geografisch gebied, bijvoorbeeld een gewest, aanwezig zijn. Indien een onderneming in meerdere regio's actief is kan de jobcreatie niet eenduidig aan een regio toegewezen worden. Zo kan een onderneming in zijn geheel wel groeien en extra jobs creëren, maar onderliggend in het ene gewest zijn tewerkstelling uitbreiden en in een ander gewest krimpen. Indien we willen weten wat er op het regionaal niveau gebeurt moeten we dan ook expliciet naar de evolutie op dit niveau kijken.

Wel dienen we ons in deze analyse te beperken tot de werkgevers die aan de RSZ rapporteren. De analyse van de instroom en uitstroom van werknemers vereist gedetailleerde informatie over werknemersstromen, wat op dit ogenblik enkel voor werkgevers gekend bij de RSZ beschikbaar is. Deze cijfers hebben betrekking op 99% van de werkgevers en ruim 90% van de loontrekkende werknemers in België¹ maar wel 100% van de tewerkstelling in de privésector. De werknemers die onder DIBISS² ressorteren zijn niet vervat in deze analyse. Binnen DynaM, op Belgisch niveau, zijn beide bronnen bij het meten van de werkgeversdynamiek wel beschikbaar.

In de DynaM release werd reeds een eerste zicht op deze dynamiek geworpen, voor de periode 2014-2015. Tabel 1 vat deze resultaten samen, waarbij we een onderscheid maken tussen de werkgevers die aan de RSZ rapporteren (zoals verder in dit rapport) en de totalen inclusief DIBISS (zoals vermeld in de DynaM release). Wat de uniregionale werkgevers betreft – werkgevers die actief zijn in 1 gewest- werden er netto jobs gecreëerd in de drie gewesten. Ook bij de multiregionale werkgevers³ werden in zijn geheel jobs gecreëerd, ongeveer 12.900, maar dit verbergt grote regionale verschillen: in de Brusselse vestigingen van deze ondernemingen ging het aantal arbeidsplaatsen netto met 2.000 achteruit -door een hoge brutokrimp van 14.900 arbeidsplaatsen- in de Vlaamse vestigingen met

¹ De RSZ bundelt de gegevens van 219.169 werkgevers, waar 3.505.885 werknemers tewerkgesteld zijn (in 2015). Dit ten opzichte van een totaal van 221.000 werkgevers met 3.871.242 werknemers. Het niet opnemen van de DIBISS cijfers zorgt ervoor dat een deel van de publieke sector wordt gemist.

² DIBISS staat voor "Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels. Wat de Belgische arbeidsmarkt betreft heeft dit betrekking op de tewerkstelling in plaatselijke en provinciale besturen.

³ De Belgische multiregionale werkgevers vertegenwoordigen ongeveer 2.4% van het totaal aantal ondernemingen en staan in voor ongeveer 35% van de totale tewerkstelling

14.100 vooruit –na onder meer een hoge brutogroei van 27.370 arbeidsplaatsen- en bij de vestigingen in het Waals Gewest was er een beperkte nettotoename met 860 arbeidsplaatsen. Hier hielden de brutogroei en –krimp elkaar in evenwicht.

Tabel 1 Regionale tewerkstelling bij uni-en multiregionale werkgevers (2014-2015)

Gewest	uniregionale onderneming netto-evolutie	multiregionale onderneming			Totaal netto-evolutie
		toename	afname	netto-evolutie	
RSZ					
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4.283	13.152	16.010	-2.858	1.425
Vlaams Gewest	9.514	28.553	13.750	14.803	24.317
Waals Gewest	4.177	11.394	10.462	932	5.109
<i>Totaal</i>	<i>17.974</i>	<i>53.099</i>	<i>40.222</i>	<i>12.877</i>	<i>30.851</i>
RSZ + DIBISS					
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4.525	12.899	14.942	-2.043	2.482
Vlaams Gewest	9.766	27.369	13.266	14.103	23.869
Waals Gewest	5.645	11.490	10.624	866	6.511
<i>Totaal</i>	<i>19.936</i>	<i>51.758</i>	<i>38.832</i>	<i>12.926</i>	<i>32.862</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens inclusief RSZ en DIBISS

In deze DynaM review zullen we dit beeld vervolledigen en kijken naar de onderliggende stromen. Zo kijken we ook naar waar de werknemers instromen en uitstromen. Bijkomend wordt de historische cijferreeks binnen het DynaM project –van 2006-2015- omgezet naar regionale statistieken, per gewest. Er is gekozen om deze cijfers op gewestniveau, en niet gedetailleerder, te rapporteren: vóór 2014-2015 waren niet alle ondernemingen verplicht om de plaats van tewerkstelling te rapporteren. De toewijzing van de ontbrekende gegevens over tewerkstellingsplaats gebeurde op basis van extrapolatie, zodat er voor deze jaren een kleine meetfout optreedt. Door de analyse te voeren op het globale niveau van het Gewest wordt deze meetfout maximaal beperkt⁴. Vanaf 2014-2015 is de informatie van de plaats van tewerkstelling wel volledig. Deze statistieken worden in dit rapport dan ook in meer detail besproken.

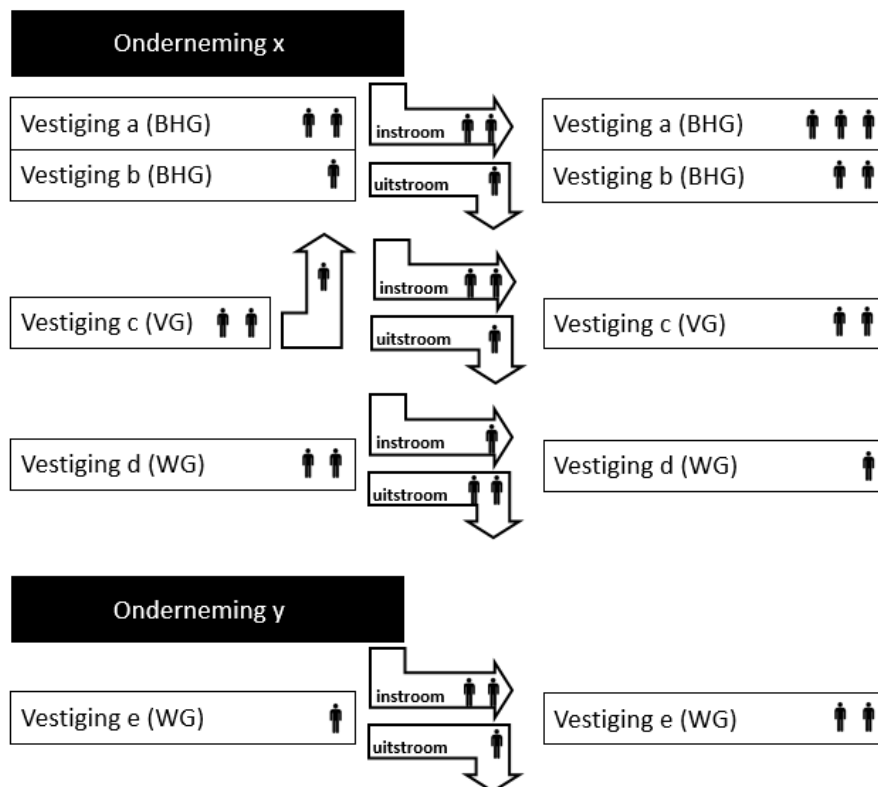
In wat volgt presenteren we een gedetailleerde analyse voor elk gewest, waarbij we de meest recente periode (2014-2015) onder de loep nemen, aangevuld met een analyse van de volledige periode 2006-2015. We eindigen deze review met een vergelijking tussen de drie gewesten.

⁴ Zie hiervoor de methodologische nota opgesteld in het kader van DynaM reg (2016)

2 | Overzicht indicatoren regionale tewerkstellingsdynamiek

In deze sectie presenteren we een eerste decompositie van de verschillende elementen die de regionale dynamiek drijven. We vatten de onderliggende stromen samen in Figuur 1 en Tabel 2. Het kaderstuk op bladzijde 12 gaat verder in op de gehanteerde definities.

Figuur 1 Aanpak om de regionale dynamieken op de arbeidsmarkt te meten

Tabel 2 Aanpak om de regionale dynamieken op de arbeidsmarkt te meten

Gewest	Aantal arbeidsplaatsen		Saldo	Instroom	Uitstroom	Interne verschuiving
	Start periode	Einde periode				
Onderneming X	7	8	1	5	-4	
<i>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</i>	3	5	2	2	-1	1
<i>Vlaams Gewest</i>	2	2	0	2	-1	-1
<i>Waals Gewest</i>	2	1	-1	1	-2	0
Onderneming Y	1	2	1	2	-1	
<i>Waals Gewest</i>	1	2	1	2	-1	0

Gewest	Netto- evolutie			Instroom	Uitstroom	Interne verschuiving
		Toename	Afname			
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	2		2	-1	1
Vlaams Gewest	0	0		2	-1	-1
Waals Gewest	0	1	-1	3	-3	0
<i>Totaal</i>	2	3	-1	7	-5	0

Voor elke lokale vestiging is geweten hoeveel **werknemers er tewerkgesteld zijn aan het begin van een periode en aan het eind**, waarbij we ook weten **hoeveel werknemers nieuw in de onderneming zijn gestart en hoeveel werknemers de onderneming** gedurende deze periode **hebben verlaten**. In wat volgt bekijken we deze totalen op gewestniveau, waarbij we het aantal werknemers in de verschillende vestigingen aggregeren.

Voor het voorbeeld van Figuur 1 geeft dit in totaal 3 arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest voor Onderneming X bij het begin van de periode en 5 op het einde. De vestiging in het Vlaams Gewest start en eindigt met 2 arbeidsplaatsen en de vestiging in het Waals Gewest start met 2 en eindigt met 1 werknemer. In totaal geeft dit een toename met 2 arbeidsplaatsen in Brussel en 1 arbeidsplaats in het Waals Gewest die verdwijnt. Bekijken we dit voorbeeld vanuit de klassieke aanpak, met de onderneming als vertrekpunt, dan zien we dat de onderneming in zijn geheel wel aangroeit. In totaal wordt er 1 job gecreërd, van 7 naar 8 arbeidsplaatsen. Onderliggend zien we dat dit gedreven wordt door de instroom van 5 en de uitstroom van 4 werknemers. Onderneming Y bestaat uit 1 vestiging in het Waalse Gewest: hier wordt er netto ook 1 job gecreërd, door de instroom van 2 en de uitstroom van 1 werknemer. Net omdat onderneming Y slechts in 1 gewest aanwezig is de netto jobcreatie gelijk aan de netto-evolutie van de regionale tewerkstelling.

De laatste drie kolommen van Tabel 2 tonen vervolgens de onderliggende elementen van deze toe- of afname. Indien een onderneming actief is in 1 gewest geeft het verschil tussen in- en uitstroom in dat gewest de netto-aangroei of krimp van de onderneming. Zo valt de toename in onderneming Y te verklaren door een instroom van 2 werknemers en een uitstroom van 1 werknemer. Dit geldt niet noodzakelijk voor ondernemingen die in meer dan 1 gewest actief zijn: Deze nettoaangroei of -krimp in een gewest bestaat dan niet alleen uit het verschil tussen de in- en uitstroom van werknemers voor dat gewest, maar ook uit de verschuiving van werknemers binnen een onderneming, over de gewestgrenzen heen. De toename in het Brussels Gewest voor Onderneming X (Saldo +2) bestaat uit het verschil tussen in- en uitstroom (+1) en de verschuiving van een werknemer van het Vlaams naar het Brussels Gewest (+1). De werknemers die binnen een onderneming van tewerkstellingsplaats wijzigen, naar een ander gewest, kunnen niet individueel geïdentificeerd worden. We leiden deze stroom af als het gedeelte van de regionale netto-aangroei die niet door de in-en uitstroom van werknemers kan verklaard worden.

Het onderste gedeelte van Tabel 2 toont vervolgens het totaal voor elk van de 3 gewesten. Netto is de evolutie in het Waals Gewest stabiel, doordat de afname van de tewerkstelling in onderneming X gecompenseerd wordt door de toename in onderneming Y. Voor het Vlaams en Brussels Gewest is de netto-evolutie gelijk aan het saldo van onderneming X.

Tabel 3 toont een eerste maal deze regionale dynamiek voor de periode 2014-2015 en de onderliggende stromen, waarbij we het totaal aantal arbeidsplaatsen per gewest weergeven. Zoals eerder werd aangegeven is dit exclusief de werkgevers die bij de DIBISS gekend zijn. Een eerste stap bestaat uit het optellen –voor elke onderneming– van het totaal aantal arbeidsplaatsen in respectievelijk de Brusselse, Vlaamse en Waalse vestigingen in het startjaar en eindjaar. Hiervan wordt vervolgens het verschil berekend.

Tabel 3   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt (2014-2015)**

Gewest	Netto-evolutie	Toename	Afname	Saldo		Interne verschuiving
				Instroom	Uitstroom	
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.425	36.163	34.738	90.258	86.331	3.927
Vlaams Gewest	24.317	124.380	100.063	357.388	335.793	21.595
Waals Gewest	5.109	52.850	47.741	136.024	130.695	5.329
Totaal	30.851	213.393	182.542	583.670	552.819	30.851

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Deze berekening wordt weergegeven in kolom (2) en (3) van Tabel 3: het aantal arbeidsplaatsen kan stabiel blijven, toenemen of afnemen. Zo zijn er in het Brussels Gewest bruto 36.163 arbeidsplaatsen bijgekomen en 34.738 arbeidsplaatsen verdwenen. Het verschil tussen toe- en afname geeft op zijn beurt de netto-evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in elk gewest. Voor het Brussels Gewest geeft dit een nettotoename van het aantal arbeidsplaatsen met 1.425. In het Vlaams Gewest tellen we naast een toename van 124.380 arbeidsplaatsen een afname met 100.063 arbeidsplaatsen. Dit resulteert in een nettostijging van de tewerkstelling in het Vlaams Gewest met 24.317. In het Waals Gewest tellen we netto 5.109 arbeidsplaatsen meer tussen 2014 en 2015, met onderliggend 52.850 arbeidsplaatsen die erbij kwamen en 47.741 arbeidsplaatsen die verdwenen.

Het laatste deel van Tabel 3 toont vervolgens de onderliggende werknemersstromen die de evolutie in het aantal arbeidsplaatsen bepalen: het totaal aantal arbeidsplaatsen van een onderneming in een gewest wijzigt doordat nieuwe werknemers starten in de onderneming (instroom), werknemers de onderneming verlaten (uitstroom) en doordat werknemers binnen een onderneming van werkplaats veranderen, over de gewestgrenzen heen (interne verschuiving). Aan de werknemersstromen naar en uit de onderneming kunnen we een lokale tewerkstellingsplaats verbinden⁵:

We zien een instroom van 90.258 nieuwe werknemers in het Brussels Gewest; 86.331 werknemers verlaten hun vestiging in het Brussels Gewest, uit hun onderneming. Dit geeft een nettosaldo van 3.927 arbeidsplaatsen. Aangezien er in realiteit slechts 1.425 arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest nieuw netto bijkwamen houdt dit in dat 2.502 arbeidsplaatsen verschoven van het Brusselse Gewest naar het Vlaams of Waals Gewest, binnen dezelfde onderneming. In het Vlaams Gewest steeg het aantal arbeidsplaatsen netto met 24.317. 357.388 werknemers zijn hierbij nieuw in een onderneming

⁵ Een arbeidsplaats wordt gedefinieerd als de koppeling tussen een werknemer en een werkgever, waarbij het mogelijk is dat een werknemer bij meerdere werkgevers actief is. Indien een persoon bij twee werkgevers nieuw start dan zal dit als tweemaal een instroom tellen. In wat volgt vereenvoudigen we dit beeld en zullen we de in- en uitstroom als een stroom van werknemers beschouwen, waarbij elke beweging overeenkomt met een werknemer.

gestart; tegelijk verlieten 335.793 werknemers met tewerkstellingsplaats in het Vlaams Gewest hun onderneming. Netto geeft dit een positieve instroom van 21.595 werknemers, wat maakt dat er bijkomend nog 2.722 arbeidsplaatsen verschoven van het Brussels of Waals Gewest naar het Vlaams Gewest, binnen eenzelfde onderneming. In het Waals Gewest steeg de tewerkstelling netto met 5.109 arbeidsplaatsen. Het verschil tussen in- en uitstroom geeft een positief resultaat van 5.329 bijgekomen arbeidsplaatsen, wat maakt dat er daarnaast ook een lichte verschuiving was van 220 arbeidsplaatsen van het Waals naar het Brussels en Vlaams Gewest.

In totaal, over de drie gewesten, tellen we netto 30.851 nieuw gecreëerde jobs⁶. Zoals blijkt uit de tabel hangt de regionale verdeling van deze jobs af van het aanwervingsgedrag in de lokale vestigingen (de in- en uitstroom van werknemers) en de interne verschuivingen binnen ondernemingen (de mate waarin ondernemingen vestigingen verhuizen of werknemers overplaatsen). In de periode 2014-2015 lag de grootste toename van arbeidsplaatsen bij het Vlaams Gewest, waarbij een klein deel van de toename verklaard wordt door een interne verschuiving van werknemers van het Brussels en Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest.

Tabel 4 toont de relatieve groei, ten opzichte van het totaal aantal arbeidsplaatsen in elk gewest. De groei in tewerkstelling is duidelijk het hoogst in het Vlaams Gewest, voornamelijk door de lage brutoafname. De nettogroei is het laagst in het Brussels Gewest, ondanks de hoge brutogroei: Zonder de interne verschuiving –naar de andere Gewesten– zou de nettogroei in het Brussels Gewest 0,7% zijn geweest (15,9%-15,2%), of de 3.927 jobs uit Tabel 3. In het Vlaams en Waals Gewest is de impact van de verschuivingen binnen ondernemingen op de netto-evolutie beperkt, in het Vlaams Gewest is de groei zonder deze factor 1,1%; in het Waals Gewest blijft de groei 0,6%.

Tabel 4   Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt – relatieve groei (2014-2015)

Gewest	Netto-evolutie	Toename	Afname	Instroom	Uitstroom
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,3%	6,4%	6,1%	15,9%	15,2%
Vlaams Gewest	1,2%	6,1%	4,9%	17,6%	16,5%
Waals Gewest	0,6%	6,0%	5,4%	15,4%	14,8%
<i>Totaal</i>	<i>0,9%</i>	<i>6,1%</i>	<i>5,2%</i>	<i>16,7%</i>	<i>15,9%</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

In de volgende sectie gaan we dieper in op de regionale arbeidsmarktdynamiek voor de periode 2014-2015. Hierbij hebben we aandacht voor de sectorale verschillen binnen elke regio en zullen we de dynamieken onderzoeken naar grootteklasse van de ondernemingen.

Vervolgens bekijken we de lange termijn evolutie van de regionale dynamieken. In het kader van DynaM reg werden ook oudere tijdreeksen verwerkt, zodat we voor de periode 2006 tot 2015 de jaar-op-jaar veranderingen in kaart kunnen brengen. Ook in deze analyse ligt de focus op de trend in de drie gewesten⁷. We presenteren de jaarlijkse netto-evolutie in de 4 hoofdsectoren (primair, secundair, tertiair en quartair) en de onderliggende bruto toe- en afname.

⁶ Ter vergelijking: in Tabel 1 –dit is inclusief de werknemers die onder DIBISS ressorteren– zagen we een toename met 32.862 jobs.

⁷ De reden hiervoor is dat voor 2014 de toewijzing van de lokale tewerkstellingsplaats niet verplicht was. De toewijzing hiervan gebeurde in de nabewerking van de gegevens, ofwel willekeurig ofwel aan de hand van extrapolatie. Door de regionale analyse op gewestniveau te voeren wordt deze foutenmarge geminimaliseerd.

Overzicht begrippen en definities

Netto-evolutie – jobcreatie/jobdestructie - Totaal aantal arbeidsplaatsen

Binnen elke onderneming wordt de som gemaakt van het aantal werknemers die in de verschillende vestigingen actief zijn, zowel in het startjaar als in het eindjaar. Begin en eindpunt liggen hierbij op het eind van het tweede semester, namelijk 30 juni. Het verschil tussen begin- en eindpunt levert de netto-evolutie op die al naargelang ze positief of negatief is op niveau van de onderneming beschouwd wordt als jobcreatie of jobdestructie.

Doordat deze oefening op ondernemingsniveau gebeurt kan een onderscheid gemaakt worden naar sector, grootte van de onderneming en type onderneming (groeierend of krimpend, startend of stoppend).

Regionale toename/afname:

De tewerkstelling van de werkgevers wordt per Gewest uitgesplitst. Indien de tewerkstelling van een werkgever in Gewest A groter is op het einde van de referentieperiode dan aan het begin van de referentieperiode, en in Gewest B kleiner, dan is er een regionale toename in Gewest A en een regionale afname in Gewest B. Voor werkgevers die in de referentieperiode (30 juni jaar t-1 - 30 juni jaar t) enkel tewerkstelling hadden in 1 Gewest, komt dit neer op het bepalen van de jobcreatie of jobdestructie. Voor werkgevers met tewerkstelling in meerdere Gewesten, is de jobcreatie of jobdestructie het netto-resultaat van de toenames/afnames in de verschillende Gewesten. Het verschil tussen regionale toename en afname geeft de netto-evolutie van de regionale tewerkstelling.

In- en uitstroom van werknemers

In DynaM wordt naar de meest basale stromen op de arbeidsmarkt verwezen als instroom en uitstroom. Het gaat hier dan telkens om de instroom in en de uitstroom uit een RSZ-plichtige onderneming. Net als bij de werkgelegenheidsdynamiek wordt de werknemersdynamiek gemeten op ondernemingsniveau door het personeel op twee tijdstippen met elkaar te vergelijken. Concreet wordt het werknemersbestand op 30 juni van het jaar t-1 vergeleken met dat op 30 juni van het jaar t.

Wanneer een werknemer van een RSZ-plichtige onderneming niet teruggevonden wordt in de DmfA- aangifte van het jaar t-1, maar wel van het jaar t spreken we van instroom (Davis en Haltiwanger 1999). Analoog wordt een uitstroom geregistreerd wanneer een werknemer die op 30 juni t-1 nog werkzaam was bij de onderneming niet meer geregistreerd wordt op 30 juni t (Davis en Haltiwanger 1999).

Het verschil tussen instroom en uitstroom op ondernemingsniveau is de nettotewerkstellingsevolutie. Indien we het verschil tussen instroom en uitstroom op regionaal niveau bekijken dan bekomen we het netto saldo van de in- en uitstroom. Werknemers die reeds in de onderneming actief waren, maar in een andere vestiging tewerkgesteld waren worden niet meegeteld als in-of uitstroom, ook al gaat het om een verschuiving van het ene gewest naar het andere binnen de onderneming.

Berekening van graden – gemiddeld aantal arbeidsplaatsen

Om het niveau van de dynamische cijfers (toename/afname/instroom/uitstroom) binnen een Gewest, sector,.. te kunnen interpreteren, moeten we deze vergelijken met de totalen van de tewerkstelling binnen het Gewest, de sector,.. Hiervoor nemen we de gemiddeldes van het aantal arbeidsplaatsen per gewest, sector,... in het begin en op het eind van elke periode. Het zijn ook deze gemiddeldes die in de noemer voorkomen voor de berekening van percentages.

3 | Brussels Hoofdstedelijk Gewest

3.1 De dynamiek in de periode 2014-2015

Tabel 5 toont de regionale dynamiek in het Brussels Gewest naar sector, hier op het niveau van NACE secties. We bekijken hierbij de regionale toe- en afname en de resulterende netto-evolutie zowel op absoluut als op relatief niveau. De relatieve groeivoeten werden bepaald aan de hand van de totale tewerkstelling voor elke sector in de regio. Tabel 6 en Tabel 7 zijn vervolgens een verdieping van deze tabel, waarbij we respectievelijk de 10 grootste groeiende en krimpende sectoren –op NACE 2 digit level- oplijsten.

De regionale tewerkstelling in het Brussels Gewest groeit netto zeer licht, met 0,3%. De toe- en afname van jobs in het Gewest houden elkaar in evenwicht. De grootste nettotoename ligt bij de sector onderwijs (+2.246) en bij de administratieve en ondersteunende diensten (+2.459). Dit laatste omvat in hoofdzaak de uitzendsector, die netto 8,3% vooruit gaat en een brutogroei kent van 15%, en de diensten in verband met gebouwen, die netto met 2,6% is gegroeid. Ook de maatschappelijke gezondheidszorg en dienstverlening is een belangrijke bron van groei. Netto groeit de maatschappelijke dienstverlening zonder en met huisvesting met respectievelijk 2,8 en 3,8% , met een onderliggende brutogroei van 6,6 en 6,2%.

De belangrijkste nettokrimp in tewerkstelling ligt bij de sectoren openbaar bestuur en defensie, verplichte sociale verzekeringen (-1.998), de financiële activiteiten en verzekeringen (-1.917) en in de groot- en detailhandel (-1.174). Wat de financiële activiteiten betreft wordt de krimp in grote mate gedreven door de financiële dienstverlening exclusief verzekering: hoewel bepaalde ondernemingen hun werknemersaantal in het Brussels Gewest hebben uitgebreid (een brutogroei van 1,7%), zien we toch een belangrijke afname van de regionale tewerkstelling: een brutokrimp van 5,6%. In de groothandel en handelsbemiddeling valt de hoge brutogroei in de Brusselse vestigingen op (een stijging met 1.772, een groei van 7,8%), maar tegelijk is er een sterke bruto afname in andere vestigingen waardoor de sector netto met 5,4% krimpt. Het aantal arbeidsplaatsen bij posteries en koeriers daalt netto met 526, een daling van ongeveer 10%.

Tabel 5   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar sector (2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
A Landbouw, bosbouw en visserij	0	0,0%	23	22,3%	23	22,3%	103
B Winning van delfstoffen	-1	-1,1%	0	0,0%	1	1,1%	93
C Industrie	-456	-2,8%	858	5,3%	1.314	8,1%	16.221
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	-38	-0,6%	71	1,1%	109	1,7%	6.303
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	77	8,3%	118	12,7%	41	4,4%	929
F Bouwnijverheid	-484	-3,5%	1.513	11,0%	1.997	14,6%	13.712
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-1.174	-2,0%	5.481	9,5%	6.655	11,5%	57.913
H Vervoer en opslag	-252	-0,8%	1.678	5,6%	1.930	6,4%	30.028
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	610	2,3%	3.358	12,4%	2.748	10,2%	27.015
J Informatie en communicatie	635	2,0%	2.419	7,8%	1.784	5,7%	31.053
K Financiële activiteiten en verzekeringen	-1.917	-3,2%	1.167	2,0%	3.084	5,2%	59.326
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	-8	-0,1%	471	8,1%	479	8,2%	5.818
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	429	1,2%	2.937	8,4%	2.508	7,2%	34.884
N Administratieve en ondersteunende diensten	2.459	4,1%	6.633	11,2%	4.174	7,0%	59.386
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-1.998	-2,4%	1.016	1,2%	3.014	3,6%	82.662
P Onderwijs	2.246	3,8%	2.912	4,9%	666	1,1%	59.010
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	696	1,5%	2.323	5,0%	1.627	3,5%	46.678
R Kunst, amusement en recreatie	-12	-0,1%	792	8,5%	804	8,6%	9.367
S Overige diensten	495	2,1%	2.061	8,9%	1.566	6,7%	23.202
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	49	9,3%	138	26,3%	89	16,9%	526
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	69	2,9%	194	8,0%	125	5,2%	2.413
Totaal	1.425	0,3%	36.163	6,4%	34.738	6,1%	566.638

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 6 Top 10 groeiende sectoren in het Brussels Gewest (2014-2015, NACE 2 digit)

NACE 2 digit	Netto-evolutie		Toename		Afname		Totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
85 Onderwijs	2.246	3,8%	2.912	4,9%	666	1,1%	59.010
78 Terbeschikkingstelling van personeel	1.529	8,3%	2.781	15,0%	1.252	6,8%	18.482
81 Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	768	2,6%	2.799	9,6%	2.031	7,0%	29.112
61 Telecommunicatie	541	5,1%	715	6,7%	174	1,6%	10.637
88 Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting	415	2,8%	970	6,6%	555	3,8%	14.648
87 Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting	384	3,8%	636	6,2%	252	2,5%	10.212
94 Verenigingen	369	1,9%	1.503	7,6%	1.134	5,8%	19.700
49 Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	362	1,6%	1.454	6,4%	1.092	4,8%	22.765
56 Eet- en drinkgelegenheden	314	1,5%	2.859	13,2%	2.545	11,8%	21.617
71 Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	306	4,2%	618	8,5%	312	4,3%	7.312

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 7 Top 10 krimpende sectoren in het Brussels Gewest (2014-2015, NACE 2 digit)

NACE 2 digit	Netto-evolutie		Toename		Afname		Totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
84 Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-1.998	-2,4%	1.016	1,2%	3.014	3,6%	82.662
64 Financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen	-1.502	-3,9%	647	1,7%	2.149	5,6%	38.056
46 Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	-1.215	-5,4%	1.772	7,8%	2.987	13,2%	22.591
53 Posterijen en koeriers	-526	-9,5%	97	1,8%	623	11,3%	5.520
65 Verzekeringen, herverzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen	-453	-3,0%	139	0,9%	592	3,9%	15.325
18 Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	-326	-37,6%	33	3,8%	359	41,4%	868
43 Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	-291	-4,0%	949	13,1%	1.240	17,1%	7.243
45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	-241	-5,4%	334	7,5%	575	12,9%	4.453
60 Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	-184	-3,9%	20	0,4%	204	4,3%	4.754
93 Sport, ontspanning en recreatie	-169	-6,9%	235	9,5%	404	16,4%	2.463

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 8 toont vervolgens de onderliggende werknemersstromen in het Brussels Gewest. We kijken hierbij naar de in- en uitstroom in elke sector, en naar mogelijke verschuivingen tussen vestigingen binnen een onderneming. De mate van in- en uitstroom is zeer sectorgebonden. In onder meer de horeca (verschaffen van accommodatie en maaltijden en de uitzendsector (administratieve en ondersteunende diensten) zal dit eerder hoog zijn; in de publieke sector (openbaar bestuur en defensie) of de financiële sector is de graad van in- en uitstroom lager.

De instroom in de groot- en detailhandel is van dezelfde grootteorde als de uitstroom. Opvallend hier is dat de nettodaling in tewerkstelling in belangrijke mate gedreven wordt door de interne verschuiving van werknemers van het Brussels naar het Vlaams en Waals Gewest: ongeveer 1260 arbeidsplaatsen verhuisden naar een Vlaamse of Waalse vestiging⁸. Ook in de financiële sector en verzekering is dit een belangrijke factor: netto nam de tewerkstelling met 1.900 af; 890 arbeidsplaatsen verschoven hierbij intern naar een Vlaamse of Waalse vestiging. In de informatie en communicatie gaat de regionale tewerkstelling netto met 635 (2%) vooruit; 549 jobs komen hierbij over van het Waals en Vlaams Gewest. Binnen de industrie bedraagt het saldo tussen in- en uitstroom -126.; bijkomend verschuiven 330 arbeidsplaatsen naar vestigingen in het Vlaams en Waals Gewest, zodat er in totaal een nettoafname is van het aantal jobs met 456.

---

⁸ 735 arbeidsplaatsen komen hierbij van de sector groothandel en handelsbemiddeling; 424 arbeidsplaatsen zijn afkomstig uit de detailhandel.

Tabel 8 Overzicht regionale werknemersstromen in het Brussels Gewest naar sector (2014-2015)

NACE sectie	netto- evolutie	instroom	uitstroom	interne verschui- ving	totaal arbeids- plaatsen
A Landbouw, bosbouw en visserij	0	34	36	2	103
B Winning van delfstoffen	-1	15	14	-2	93
C Industrie	-456	2.143	2.269	-330	16.221
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	-38	408	477	31	6.303
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	77	117	88	48	929
F Bouwnijverheid	-484	2.289	2.760	-13	13.712
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-1.174	10.930	10.836	-1.268	57.913
H Vervoer en opslag	-252	3.654	3.377	-529	30.028
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	610	7.975	7.211	-154	27.015
J Informatie en communicatie	635	3.976	3.890	549	31.053
K Financiële activiteiten en verzekeringen	-1.917	4.495	5.519	-893	59.326
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	-8	909	888	-29	5.818
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	429	7.160	6.721	-10	34.884
N Administratieve en ondersteunende diensten	2.459	18.150	15.297	-394	59.386
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-1.998	5.604	7.720	118	82.662
P Onderwijs	2.246	7.362	5.897	781	59.010
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	696	7.050	6.195	-159	46.678
R Kunst, amusement en recreatie	-12	2.777	2.591	-198	9.367
S Overige diensten	495	4.662	4.107	-60	23.202
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	49	139	96	6	526
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	69	409	342	2	2.413
Totaal	1.425	90.258	86.331	-2.502	566.638

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 9, Tabel 10 en Tabel 11 tonen een overzicht van toe- en afname van de regionale tewerkstelling, ditmaal kijkend naar de grootte van de onderneming. We kijken met andere woorden niet naar de grootte van de verschillende vestigingen, wel delen we de verschillende vestigingen in naar grootte van de onderneming in zijn geheel. We maken hierbij onderscheid tussen kleine (<50 werknemers), middelgrote (>50 en <200 werknemers) en grote (>200 werknemers) ondernemingen⁹.

Ongeveer 25% van de Brusselse tewerkstelling ligt bij kleine ondernemingen. Deze kenden een nettogroei van 0,6%, met onderliggend een hoge brutogroei en –krimp (respectievelijk 14,3 en 13,7%). Dit reflecteert onder meer de grote dynamiek in onder meer de horeca en de groot- en

⁹ Kleine ondernemingen zullen in veelvoorkomend geval uit 1 vestiging bestaan.

detailhandel. De vestigingen van middelgrote ondernemingen staan voor 12% van de tewerkstelling en groeien netto met 0,9%. De tewerkstelling in de vestigingen van grote ondernemingen blijft stabiel.

Enkele sectoren kennen een verschillende evolutie in de verschillende grootteklassen: netto is er een afname van de tewerkstelling in de bouwnijverheid in de vestigingen van kleine en grote ondernemingen (een daling van respectievelijk 7,6 en 4,7%); in de vestigingen van middelgrote ondernemingen –die 2.050 arbeidsplaatsen vertegenwoordigen- is er een nettogroei van 12%. In de financiële sector laat de daling zich het meeste voelen bij de vestigingen van grote ondernemingen: in totaal neemt de regionale tewerkstelling met 4,1% af. De regionale tewerkstelling in kleine en middelgrote ondernemingen bedraagt ongeveer 12.000 arbeidsplaatsen en blijft gedurende de periode stabiel. De stijging in de tewerkstelling binnen de horeca (verschaffen van accommodatie en maaltijden) is dan weer een fenomeen dat bij de kleine en middelgrote ondernemingen voorkomt: hier is een nettogroei van respectievelijk 3,7 en 3,2%, met vooral voor de kleine ondernemingen een hoge brutogroei en –krimp.

Tabel 9   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar sector: kleine ondernemingen (< 50 werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
A Landbouw, bosbouw en visserij	0	0,0%	23	22,3%	23	22,3%	103
C Industrie	-126	-2,4%	633	12,2%	759	14,6%	5.204
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	52	23,2%	60	26,8%	8	3,6%	224
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-11	-4,4%	21	8,4%	32	12,8%	250
F Bouwnijverheid	-486	-7,6%	1.112	17,5%	1.598	25,1%	6.358
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-349	-1,4%	3.676	14,6%	4.025	16,0%	25.219
H Vervoer en opslag	5	0,1%	965	20,8%	960	20,7%	4.647
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	546	3,7%	2.854	19,3%	2.308	15,6%	14.792
J Informatie en communicatie	172	2,6%	1.233	18,5%	1.061	15,9%	6.681
K Financiële activiteiten en verzekeringen	23	0,4%	621	11,0%	598	10,6%	5.621
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	-31	-0,7%	435	10,0%	466	10,7%	4.353
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	533	3,7%	2.150	14,8%	1.617	11,1%	14.572
N Administratieve en ondersteunende diensten	23	0,2%	2.138	18,9%	2.115	18,7%	11.328
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-199	-11,2%	215	12,2%	414	23,4%	1.770
P Onderwijs	190	3,8%	553	11,0%	363	7,2%	5.043
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	295	2,2%	1.197	9,1%	902	6,8%	13.220
R Kunst, amusement en recreatie	-103	-2,3%	502	11,3%	605	13,6%	4.443
S Overige diensten	286	1,7%	1.716	10,4%	1.430	8,7%	16.463
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	49	9,3%	138	26,3%	89	16,9%	526
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	58	3,1%	177	9,6%	119	6,4%	1.847
Totaal	927	0,6%	20.419	14,3%	19.492	13,7%	142.659

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 10   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar sector: middelgrote ondernemingen (> 50 werknemers en <200 werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie		netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
		#	%	#	%	#	%	
B	Winning van delfstoffen	-1		0		1		93
C	Industrie	-262	-12,3%	65	3,1%	327	15,4%	2.127
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	86	30,7%	89	31,8%	3	1,1%	280
F	Bouwnijverheid	249	12,1%	306	14,9%	57	2,8%	2.056
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-323	-3,7%	701	8,1%	1.024	11,9%	8.624
H	Vervoer en opslag	-66	-7,0%	209	22,2%	275	29,2%	943
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	134	3,2%	238	5,6%	104	2,5%	4.224
J	Informatie en communicatie	56	1,4%	351	9,1%	295	7,6%	3.876
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	7	0,1%	259	4,1%	252	4,0%	6.318
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	23	1,6%	36	2,5%	13	0,9%	1.466
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	-102	-1,1%	472	5,3%	574	6,4%	8.900
N	Administratieve en ondersteunende diensten	521	5,9%	1.224	13,9%	703	8,0%	8.781
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-11	-0,3%	104	2,8%	115	3,1%	3.687
P	Onderwijs	-16	-0,8%	119	6,1%	135	6,9%	1.945
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	365	3,5%	467	4,4%	102	1,0%	10.505
R	Kunst, amusement en recreatie	-93	-5,3%	53	3,0%	146	8,4%	1.742
S	Overige diensten	34	0,8%	138	3,4%	104	2,5%	4.118
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	3	0,9%	9	2,7%	6	1,8%	334
Totaal		604	0,9%	4.840	6,9%	4.236	6,1%	70.014

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 11 Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar sector: grote ondernemingen (>200 werknemers werknemers; periode 2014-2015)

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
C Industrie	-68	-0,8%	160	1,8%	228	2,6%	8.890
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-90	-1,5%	11	0,2%	101	1,7%	6.079
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	2	0,5%	8	2,0%	6	1,5%	399
F Bouwnijverheid	-247	-4,7%	95	1,8%	342	6,5%	5.299
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-502	-2,1%	1.104	4,6%	1.606	6,7%	24.071
H Vervoer en opslag	-191	-0,8%	504	2,1%	695	2,8%	24.439
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	-70	-0,9%	266	3,3%	336	4,2%	7.999
J Informatie en communicatie	407	2,0%	835	4,1%	428	2,1%	20.496
K Financiële activiteiten en verzekeringen	-1.947	-4,1%	287	0,6%	2.234	4,7%	47.388
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	-2	0,0%	315	2,8%	317	2,8%	11.412
N Administratieve en ondersteunende diensten	1.915	4,9%	3.271	8,3%	1.356	3,5%	39.278
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-1.788	-2,3%	697	0,9%	2.485	3,2%	77.206
P Onderwijs	2.072	4,0%	2.240	4,3%	168	0,3%	52.022
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	36	0,2%	659	2,9%	623	2,7%	22.954
R Kunst, amusement en recreatie	184	5,8%	237	7,4%	53	1,7%	3.183
S Overige diensten	175	6,7%	207	7,9%	32	1,2%	2.621
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	8	3,4%	8	3,4%	0	0,0%	232
Totaal	-106	0,0%	10.904	3,1%	11.010	3,1%	353.965

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

3.2 Regionale dynamiek op lange termijn

Figuur 2 toont de evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest, en de onderliggende brutostromen¹⁰. Een meer gedetailleerd beeld is te bekijken in de appendix, in Tabel 30. Voor elke periode, met start- en eindjaar, bepalen we de toe- en afname van de regionale tewerkstelling, en de resulterende netto-evolutie. Dit doen we naar hoofdsector, waarbij we een onderscheid maken naar primaire, secundaire, tertiaire en quataire sector.

De tewerkstelling in de secundaire sector is sinds 2006 aan het krimpen. Ook in de periode 2014-2015 is er netto sprake van een krimp: hoewel er bruto minder arbeidsplaatsen verdwenen dan in de voorgaande jaren werden er weinig nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd. De omvang van de secundaire sector blijft in het Brussels Gewest echter beperkt: in de periode 2014-2015 gaat het om ongeveer 37.000 arbeidsplaatsen.

Binnen de tertiaire sector observeren we voor de periodes 2006-2007, 2007-2008, 2009-2010 en 2014-2015 netto een toename van het aantal arbeidsplaatsen. De nettogroei in 2014-2015 is echter beperkt: hoewel de brutoafname in het aantal arbeidsplaatsen laag is, haalt ook de toename in het aantal arbeidsplaatsen niet het niveau van de vorige periode. Netto steeg het aantal jobs met 950. De grootste brutoafname in tewerkstelling was in de periodes 2011-2012 en 2013-2014, met een afname

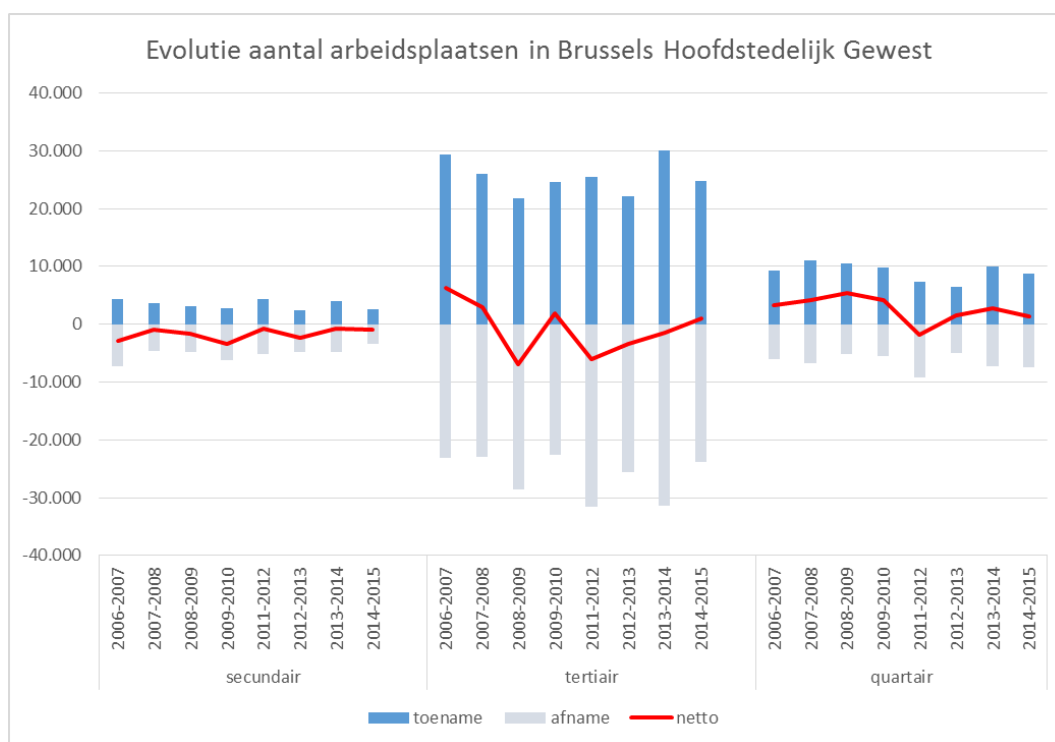
¹⁰ De primaire sector wordt in deze figuur niet voorgesteld wegens te beperkt van omvang.

van respectievelijk 31.550 en 31.400 arbeidsplaatsen. Ondanks de hoge brutogroei in deze laatste periode, volstond deze niet om de brutoafname te compenseren. Netto daalde de tewerkstelling met 1.427 jobs.

Binnen de quartaire sector is er enkel in de periode 2011-2012 netto een lichte krimp in de tewerkstelling. In de andere jaren was er een nettotoename. Tijdens de laatste periodes is deze stijging van de regionale tewerkstelling echter beperkt gebleven. De brutotoename in tewerkstelling tijdens de periode 2014-2015 is nog onder het niveau van de toename tijdens de periodes tussen 2006 en 2010; de afname in tewerkstelling is dan weer hoger dan tijdens de periodes tussen 2006 en 2010..

Algemeen beschouwd blijft de stijging van het aantal arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest beperkt. De toe- en afname van arbeidsplaatsen in de verschillende deelsectoren houden elkaar grotendeels in evenwicht.

Figuur 2   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

4 | Vlaams Gewest

4.1 De dynamiek in de periode 2014-2015

In Tabel 12 vatten we de regionale dynamiek in het Vlaams Gewest naar sector samen, op het niveau van NACE secties. Tabel 13 en Tabel 14 tonen opnieuw een verdieping van deze tabel, met hierin respectievelijk een oplistijng van de 10 grootste groeiende en krimpende sectoren, op NACE 2 digit level.

De regionale tewerkstelling in het Vlaams Gewest neemt netto toe met 1,2%. Dit verbergt een brutogroei van de regionale arbeidsplaatsen van 6,1% en een brutoafname van 4,9%. De belangrijkste groeisectoren liggen in onder meer de administratieve en ondersteunende diensten (netto +14.066), de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (+6.427) en onderwijs (+4.314). Binnen de ondersteunende diensten groeit de uitzendsector netto met 8,5%, met een onderliggende brutogroei van 10,3%, en de diensten in verband met gebouwen met 4,3%. De maatschappelijke dienstverlening met huisvesting groeit netto met 3,8% en kent een zeer beperkte brutoafname (0,9%). Ook in de menselijke gezondheidszorg is de brutoafname beperkt tot 1%. Hoewel de sector informatie en communicatie (sectie J) eerder een beperkte groei kent, is dit niet het geval voor de onderliggende activiteit rond het ontwerpen en programmeren van computerprogramma's en computerconsultancy (NACE 62): de tewerkstelling groeit netto met 3,9%, waarbij de tewerkstelling in de groeiende vestigingen in het Vlaams Gewest met 10% vooruit gaat. Andere grote activiteiten die groeien zijn onder meer de eet- en drinkgelegenheden (netto 4,4%, met een hoge onderliggende brutogroei en –afname) en de opslag en vervoerondersteunde activiteiten (netto 3,1%).

De belangrijkste krimp in tewerkstelling ligt in de industrie en de bouwnijverheid. Het aantal arbeidsplaatsen in de industrie daalt netto met 6.134, 4.716 jobs verdwijnen in de vervaardiging van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers¹¹. Alle onderliggende bouwsectoren gaan achteruit (NACE sector 41,42 en 43), al is de relatieve daling voor de gespecialiseerde bouwwerkzaamheden minder hoog (netto -0,9% versus -4,1% en -2,8%). Onderliggend kent de bouwsector een hoge brutogroei en –krimp. De telecommunicatie zit vervat in sector informatie en communicatie (sectie J) en kent een nettokrimp van 8,6%.

---

¹¹ Dit valt te verklaren door de sluiting van de Ford-vestiging in Genk.

Tabel 12   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar sector (2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
A Landbouw, bosbouw en visserij	-303	-1,4%	3.619	17,1%	3.922	18,5%	21.203
B Winning van delfstoffen	37	8,7%	47	11,0%	10	2,3%	428
C Industrie	-6.134	-1,8%	11.462	3,5%	17.596	5,3%	331.784
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	-380	-3,3%	42	0,4%	422	3,6%	11.666
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	10	0,1%	349	3,5%	339	3,4%	10.076
F Bouwnijverheid	-2.408	-1,9%	9.766	7,6%	12.174	9,5%	128.349
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	964	0,3%	20.907	6,9%	19.943	6,5%	305.018
H Vervoer en opslag	1.485	1,1%	7.521	5,7%	6.036	4,5%	132.782
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	2.705	4,0%	13.064	19,3%	10.359	15,3%	67.678
J Informatie en communicatie	383	0,8%	4.005	8,1%	3.622	7,4%	49.276
K Financiële activiteiten en verzekeringen	1.222	2,4%	3.256	6,3%	2.034	4,0%	51.339
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	154	1,6%	1.004	10,6%	850	9,0%	9.458
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2.013	2,4%	6.924	8,4%	4.911	5,9%	82.750
N Administratieve en ondersteunende diensten	14.066	6,1%	21.541	9,3%	7.475	3,2%	230.755
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-645	-1,0%	786	1,2%	1.431	2,3%	63.471
P Onderwijs	4.314	1,9%	5.292	2,4%	978	0,4%	222.846
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	6.427	2,4%	9.747	3,6%	3.320	1,2%	267.424
R Kunst, amusement en recreatie	425	3,0%	1.683	12,0%	1.258	9,0%	14.051
S Overige diensten	-303	-0,9%	2.702	8,3%	3.005	9,2%	32.716
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	355	13,0%	662	24,2%	307	11,2%	2.738
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	-70	-51,5%	1	0,7%	71	52,2%	136
Totaal	24.317	1,2%	124.380	6,1%	100.063	4,9%	2.035.939

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 13 Top 10 groeiende sectoren in het Vlaams Gewest (2014-2015, NACE 2 digitaal)

NACE 2 digitaal	Netto-evolutie		Toename		Afname		Totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
78 Terbeschikkingstelling van personeel	10.396	8,5%	12.528	10,3%	2.132	1,7%	122.142
85 Onderwijs	4.314	1,9%	5.292	2,4%	978	0,4%	222.846
81 Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	3.230	4,3%	6.244	8,3%	3.014	4,0%	75.120
87 Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting	2.648	3,8%	3.301	4,8%	653	0,9%	68.902
56 Eet- en drinkgelegenheden	2.471	4,4%	12.128	21,5%	9.657	17,1%	56.496
86 Menselijke gezondheidszorg	2.400	2,3%	3.519	3,3%	1.119	1,0%	106.600
88 Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting	1.379	1,5%	2.927	3,2%	1.548	1,7%	91.922
52 Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	1.288	3,1%	2.855	6,9%	1.567	3,8%	41.543
62 Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy	1.204	3,9%	3.120	10,2%	1.916	6,3%	30.487
47 Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	1.140	0,8%	10.180	7,3%	9.040	6,5%	139.951

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 14 Top 10 krimpende sectoren in het Vlaams Gewest (2014-2015, NACE 2 digitaal)

NACE 2 digitaal	Netto-evolutie		Toename		Afname		Totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
29 Vervaardiging van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	-4.716	-16,4%	477	1,7%	5.193	18,1%	28.761
41 Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	-880	-2,8%	1.969	6,3%	2.849	9,2%	31.071
42 Weg- en waterbouw	-809	-4,1%	735	3,8%	1.544	7,9%	19.550
43 Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	-719	-0,9%	7.062	9,1%	7.781	10,0%	77.729
61 Telecommunicatie	-650	-8,6%	282	3,7%	932	12,3%	7.569
84 Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-645	-1,0%	786	1,2%	1.431	2,3%	63.471
35 Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-380	-3,3%	42	0,4%	422	3,6%	11.666
25 Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	-365	-1,1%	1.749	5,2%	2.114	6,3%	33.773
28 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen,...	-355	-1,5%	765	3,2%	1.120	4,7%	23.981
1 Teelt van gewassen, veeteelt, jacht en diensten in verband met deze activiteiten	-302	-1,4%	3.567	17,1%	3.869	18,5%	20.920

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

In Tabel 15 worden vervolgens de onderliggende werknemersstromen in het Vlaams Gewest gepresenteerd. Opnieuw zijn er enkele evoluties die gedreven worden door de verschuiving tussen vestigingen in een onderneming. Het aantal arbeidsplaatsen in de groot- en detailhandel kent een nettogroei van 964. Tegelijk stromen er 374 jobs naar het Vlaams Gewest. In de financiële sector groeit de tewerkstelling netto met 1.222; waaronder 587 jobs die naar vestigingen in het Vlaams

Gewest verschuiven. In de informatie en communicatie is er –ondanks de nettogroei van de sector– eerder een verschuiving uit het Vlaams Gewest, naar de andere gewesten, van 294 arbeidsplaatsen¹².

Tabel 15   **Overzicht regionale werknemersstromen in het Vlaams Gewest naar sector (2014-2015)**

NACE sectie	netto- evolutie	instroom	uitstroom	interne verschui- ving	totaal arbeids- plaatsen
A Landbouw, bosbouw en visserij	-303	9.438	9.735	-6	21.203
B Winning van delfstoffen	37	67	34	4	428
C Industrie	-6.134	30.801	37.333	398	331.784
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	-380	495	844	-31	11.666
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	10	1.039	1.052	23	10.076
F Bouwnijverheid	-2.408	20.841	23.221	-28	128.349
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	964	49.362	48.772	374	305.018
H Vervoer en opslag	1.485	18.625	17.335	195	132.782
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	2.705	27.403	24.861	163	67.678
J Informatie en communicatie	383	8.122	7.445	-294	49.276
K Financiële activiteiten en verzekeringen	1.222	5.438	4.803	587	51.339
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	154	1.735	1.580	-1	9.458
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2.013	14.442	12.654	225	82.750
N Administratieve en ondersteunende diensten	14.066	99.837	85.871	100	230.755
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-645	2.589	4.119	885	63.471
P Onderwijs	4.314	23.094	18.745	-35	222.846
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	6.427	33.558	27.260	129	267.424
R Kunst, amusement en recreatie	425	3.685	3.302	42	14.051
S Overige diensten	-303	6.043	6.384	38	32.716
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	355	769	404	-10	2.738
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	-70	5	39	-36	136
Totaal	24.317	357.388	335.793	2.722	2.035.939

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

In Tabel 16, Tabel 17 en Tabel 18 bekijken we opnieuw de regionale tewerkstelling, rekening houdend met de grootte van de onderneming.

Hier bedraagt het aandeel van kleine ondernemingen 32% van de totale tewerkstelling in het Vlaams Gewest. Het aantal arbeidsplaatsen steeg in deze categorie netto met 1%, met onderliggend opnieuw

¹² Het gaat hier onderliggend over een verschuiving binnen de telecommunicatie (sector 61) van 480 arbeidsplaatsen. Binnen de computerconsultancy verhuizen 129 jobs naar het Vlaams Gewest.

een hoge brutogroei en –krimp (respectievelijk 11,5 en 10,5%). De vestigingen van middelgrote ondernemingen staan voor 15% van de tewerkstelling en groeien netto met 0,9%. De tewerkstelling in de vestigingen van grote ondernemingen groeit netto met 1,4%.

Ook in het Vlaams Gewest kennen bepaalde sectoren kennen een verschillende evolutie in de verschillende grootteklassen: binnen de informatie en communicatie neemt de tewerkstelling in kleine ondernemingen netto toe met 1.221 arbeidsplaatsen; in de vestigingen van grote ondernemingen is er een netto-afname van 856. De nettogroei geldt voornamelijk voor de sector ontwerpen van computerprogramma's en computerconsultancy (NACE 62, nettotoename van 1.076 bij kleine ondernemingen); de nettoafname bij de vestigingen van grote ondernemingen situeert zich in de telecommunicatie (NACE 61, een afname van 613).

Andere sectoren kennen dan weer een gelijkaardige evolutie tussen de verschillende grootteklassen. De tewerkstelling in de bouwsector gaat in de drie categorieën achteruit. Netto is de relatieve groei het hoogst in de vestigingen van grote ondernemingen; de brutokrimp is dan weer groter bij de kleine ondernemingen: een afname van het aantal arbeidsplaatsen met 11,8% ten opzichte van een brutokrimp van 5,3% bij middelgrote en 4,7% bij grote ondernemingen. In de financiële sector neemt het aantal arbeidsplaatsen netto toe in de 3 categorieën, mede door de interne verschuiving tussen de gewesten die in Tabel 15 besproken werd. De stijging in het aantal arbeidsplaatsen in de uitzendsector vertaalt zich in een hoge netto- en brutogroei in de vestigingen van grote ondernemingen in de sector van de ondersteunende diensten. De tewerkstelling in de horeca gaat in de drie categorieën netto vooruit, maar de tewerkstelling is geconcentreerd bij de kleine ondernemingen.

Tabel 16   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar sector: kleine ondernemingen (< 50 werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeids- plaatsen	
	#	%	#	%	#	%		
A	Landbouw, bosbouw en visserij	-430	-2,5%	3.055	18,0%	3.485	20,6%	16.954
B	Winning van delfstoffen	2	1,2%	12	7,1%	10	5,9%	170
C	Industrie	-1.041	-1,2%	5.778	6,8%	6.819	8,0%	84.717
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	21	6,0%	42	12,0%	21	6,0%	350
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-12	-0,4%	247	7,9%	259	8,3%	3.138
F	Bouwnijverheid	-1.269	-1,5%	8.720	10,3%	9.989	11,8%	84.696
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-582	-0,4%	15.185	9,1%	15.767	9,5%	166.012
H	Vervoer en opslag	752	1,8%	4.212	10,0%	3.460	8,2%	42.034
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	2.438	4,3%	12.369	22,0%	9.931	17,6%	56.321
J	Informatie en communicatie	1.221	6,8%	2.910	16,3%	1.689	9,5%	17.842
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	411	2,3%	1.937	10,7%	1.526	8,4%	18.106
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	129	1,5%	975	11,5%	846	10,0%	8.492
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	1.261	2,9%	5.226	12,0%	3.965	9,1%	43.410
N	Administratieve en ondersteunende diensten	1.146	3,8%	4.945	16,2%	3.799	12,4%	30.521
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-19	-2,9%	72	10,9%	91	13,8%	662
P	Onderwijs	552	5,0%	1.203	10,9%	651	5,9%	11.052
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.364	4,6%	3.080	10,4%	1.716	5,8%	29.479
R	Kunst, amusement en recreatie	159	1,6%	1.314	13,5%	1.155	11,9%	9.730
S	Overige diensten	-156	-0,7%	2.412	10,8%	2.568	11,5%	22.287
T	Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	355	13,0%	662	24,2%	307	11,2%	2.738
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	-2	-6,3%	1	3,1%	3	9,4%	32
Totaal		6.300	1,0%	74.357	11,5%	68.057	10,5%	648.738

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 17 Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar sector: middelgrote ondernemingen (> 50 werknemers en <200 werknemers; periode 2014-2015)

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeids- plaatsen
	#	%	#	%	#	%	
A Landbouw, bosbouw en visserij	42	1,1%	468	12,5%	426	11,4%	3.742
C Industrie	-1.304	-1,7%	2.517	3,3%	3.821	5,0%	76.277
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-40	-9,0%	0	0,0%	40	9,0%	445
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-29	-2,0%	21	1,5%	50	3,5%	1.432
F Bouwnijverheid	-478	-2,0%	804	3,3%	1.282	5,3%	24.336
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	-58	-0,1%	2.213	5,0%	2.271	5,2%	43.839
H Vervoer en opslag	524	2,0%	1.738	6,5%	1.214	4,6%	26.589
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	12	0,3%	238	5,6%	226	5,3%	4.255
J Informatie en communicatie	18	0,2%	586	6,1%	568	5,9%	9.641
K Financiële activiteiten en verzekeringen	33	1,0%	246	7,2%	213	6,2%	3.435
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	22	3,1%	26	3,6%	4	0,6%	716
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	166	1,1%	863	5,5%	697	4,4%	15.740
N Administratieve en ondersteunende diensten	2.065	6,9%	3.348	11,2%	1.283	4,3%	29.868
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	61	2,4%	92	3,6%	31	1,2%	2.566
P Onderwijs	246	3,1%	530	6,6%	284	3,5%	8.035
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.676	3,2%	2.373	4,6%	697	1,3%	51.979
R Kunst, amusement en recreatie	-7	-0,2%	96	3,3%	103	3,6%	2.867
S Overige diensten	-81	-1,5%	166	3,1%	247	4,6%	5.370
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	-68	-89,5%	0	0,0%	68	89,5%	76
Totaal	2.800	0,9%	16.325	5,2%	13.525	4,3%	311.205

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 18   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar sector: grote ondernemingen (>200 werknemers werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen	
	#	%	#	%	#	%		
A	Landbouw, bosbouw en visserij	85	16,8%	96	19,0%	11	2,2%	507
B	Winning van delfstoffen	35	13,6%	35	13,6%	0	0,0%	258
C	Industrie	-3.789	-2,2%	3.167	1,9%	6.956	4,1%	170.791
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-361	-3,3%	0	0,0%	361	3,3%	10.872
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	51	0,9%	81	1,5%	30	0,5%	5.507
F	Bouwnijverheid	-661	-3,4%	242	1,3%	903	4,7%	19.318
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	1.604	1,7%	3.509	3,7%	1.905	2,0%	95.167
H	Vervoer en opslag	209	0,3%	1.571	2,4%	1.362	2,1%	64.159
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	255	3,6%	457	6,4%	202	2,8%	7.102
J	Informatie en communicatie	-856	-3,9%	509	2,3%	1.365	6,3%	21.793
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	778	2,6%	1.073	3,6%	295	1,0%	29.799
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	3	1,2%	3	1,2%	0	0,0%	251
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	586	2,5%	835	3,5%	249	1,1%	23.600
N	Administratieve en ondersteunende diensten	10.855	6,4%	13.248	7,8%	2.393	1,4%	170.367
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-687	-1,1%	622	1,0%	1.309	2,2%	60.244
P	Onderwijs	3.516	1,7%	3.559	1,7%	43	0,0%	203.759
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	3.387	1,8%	4.294	2,3%	907	0,5%	185.966
R	Kunst, amusement en recreatie	273	18,8%	273	18,8%	0	0,0%	1.455
S	Overige diensten	-66	-1,3%	124	2,5%	190	3,8%	5.059
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	28
Totaal		15.217	1,4%	33.698	3,1%	18.481	1,7%	1.075.996

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

4.2 Regionale dynamiek op lange termijn

Figuur 3 toont de evolutie van het aantal arbeidsplaatsen, zowel netto als bruto, in het Vlaams Gewest. Een meer gedetailleerd beeld is te bekijken in de appendix, Tabel 31.

De evolutie binnen de primaire sector is sterk afhankelijk van het aantal gelegenhedswerknemers in de land- en tuinbouw. Typisch voor de sector is dan ook de hoge graad van toe- en afname van de tewerkstelling (respectievelijk 17 en 18% in de periode 2014-2015). De netto-evolutie zal hierdoor over de tijd sterk schommelen. Na een nettotoename met 2.800 arbeidsplaatsen in de periode 2013-2014 is er nu een lichte terugval in de tewerkstelling.

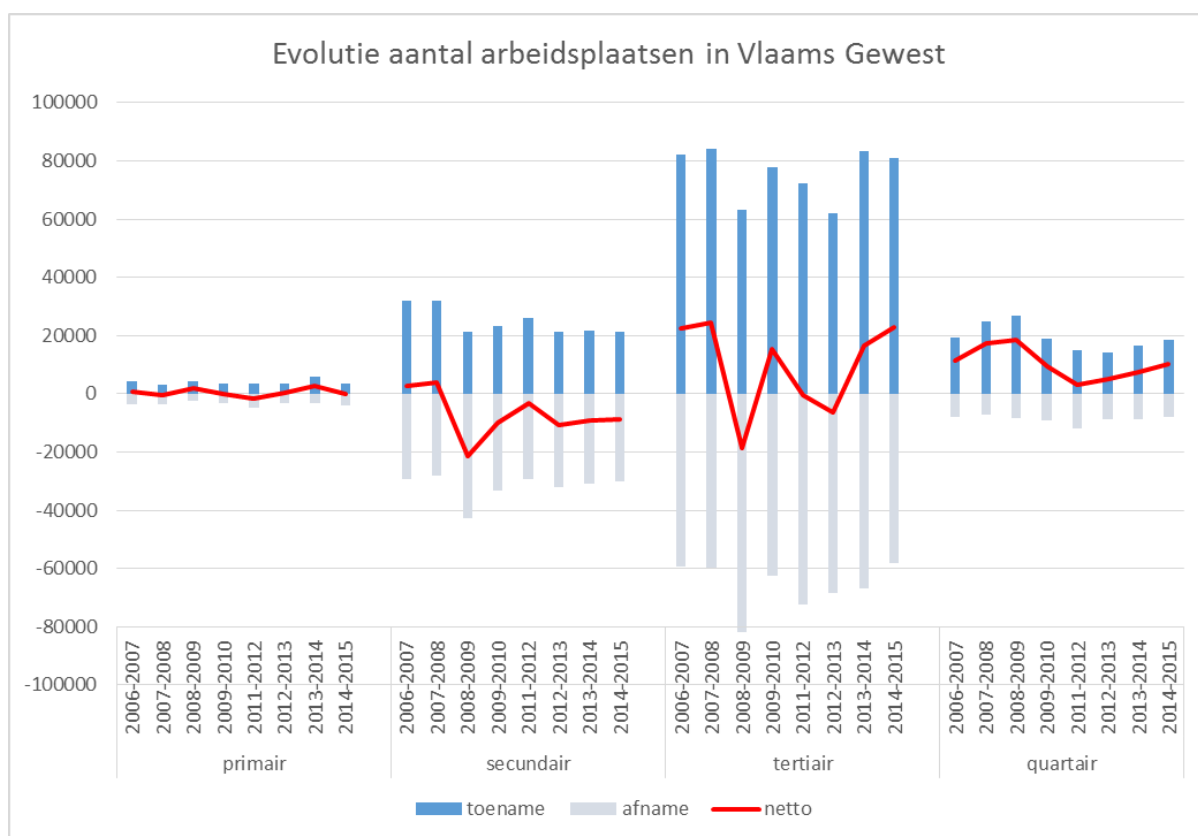
De tewerkstelling in de secundaire sector is over de beschouwde periode sinds 2009 aan het krimpen. De grootste dip viel in de periode 2008-2009, toen de werkgelegenheid in de sector netto met 4% afnam. De huidige brutogroei ligt in de laatste periode 2014-2015 nog onder de groeicijfers in de

periodes 2006-2007 en 2007-2008 (4,5% versus 6%), terwijl de brutokrimp nog tot 1 procentpunt hoger ligt (6,5% versus 5,5% en 5,3%)¹³.

De tertiaire sector laat een hoge brutogroei optekenen in de periode 2014-2015 (8,5%). Enkel in de periode 2006-2007 en 2007-2008 was deze hoger (respectievelijk 9,6 en 9,8%). Ook de bruto afname was laag, wat maakt dat de nettogroei van 2,4% de hoogste is in de beschouwde periode. In totaal kwamen er netto 23.000 arbeidsplaatsen in Vlaanderen bij.

Binnen de quartaire sector gaat de tewerkstelling gedurende de hele beschouwde periode vooruit. De stijgende evolutie –gestart in de periode 2012-2013- wordt ook nu nog aangehouden, dit door een hogere brutogroei van de tewerkstelling. De brutokrimp van de regionale tewerkstelling is in de laatste periodes

Figuur 3   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

¹³ Een raming voor de periode 2015-2016 toont dat de afname van het aantal arbeidsplaatsen in de industrie gekeerd is. Ook in de bouw is de daling op jaarbasis vrijwel stilgevallen. Het betreft hier cijfers voor de 3 gewesten. (Snelle ramingen van de tewerkstelling voor het tweede kwartaal 2016, RSZ)

5 | Waals Gewest

5.1 De dynamiek in de periode 2014-2015

Tabel 19 toont de regionale dynamiek in het Waals Gewest naar sector, waarbij Tabel 20 en Tabel 21 vervolgens de 10 grootste groeiende en krimpende sectoren –op NACE 2 digit level- ophijsten.

De regionale tewerkstelling in het Waals Gewest groeit netto met 0,6%. De brutogroei bedraagt hierbij 6%; de brutoafname 5,4%. De grootste nettotoename ligt bij de administratieve en ondersteunende diensten (+3.188) en bij de menselijke gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening (+2.882). Ook de groot-en detailhandel (+1.503) en de horeca (verschaffen van accommodatie en maaltijden, +1.112) kennen een positieve nettoaangroei. Meer concreet is het in hoofdzaak de uitzendsector die een sterke netto- en brutogroei kent (terbeschikkingstelling van personeel, respectievelijk 6,3 en 8,4%). De diensten in verband met gebouwen groeien netto met 1,9%. Ook hier is een sterke brutogroei, maar tegelijk een hoge brutoafname. Hoewel beperkt in omvang groeit de tewerkstelling in de administratieve en ondersteunende activiteiten netto met ongeveer 8%.

De belangrijkste nettokrimp in tewerkstelling ligt bij de sectoren openbaar bestuur en defensie, verplichte sociale verzekeringen (-2.258), de bouwnijverheid (-2.009) en in de industrie (-1.606). In deze laatste is er nog wel een brutogroei van 4,3%, in onder meer de farmaceutische industrie en de voedingsnijverheid. De nettokrimp in de industrie ligt onder meer bij de metaalnijverheid (NACE sector 23 en 24) en de vervaardiging van machines en werktuigen (NACE sector 28). Hoewel er in deze sectoren nog een brutogroei is van ongeveer 2,5% (NACE sectoren 23 en 28) is er tegelijk een sterke brutoafname. De bouw van gebouwen en de ontwikkeling van bouwprojecten krimpt netto met 6,2%, met onderliggend een hoge brutokrimp van 14,6%.

Tabel 19   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar sector (2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
A Landbouw, bosbouw en visserij	140	3,8%	699	18,8%	559	15,1%	3.713
B Winning van delfstoffen	-65	-3,4%	18	0,9%	83	4,4%	1.903
C Industrie	-1.606	-1,3%	5.107	4,3%	6.713	5,6%	119.728
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	23	0,4%	46	0,9%	23	0,4%	5.365
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-5	-0,1%	301	5,8%	306	5,9%	5.156
F Bouwnijverheid	-2.009	-3,3%	5.685	9,3%	7.694	12,6%	61.005
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	1.503	1,2%	10.531	8,3%	9.028	7,1%	127.238
H Vervoer en opslag	530	1,0%	2.426	4,7%	1.896	3,7%	51.455
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1.112	3,7%	5.486	18,2%	4.374	14,5%	30.179
J Informatie en communicatie	-85	-0,6%	1.197	8,6%	1.282	9,2%	13.863
K Financiële activiteiten en verzekeringen	350	1,8%	1.269	6,5%	919	4,7%	19.595
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	66	1,2%	522	9,6%	456	8,4%	5.417
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	101	0,4%	2.488	9,7%	2.387	9,3%	25.779
N Administratieve en ondersteunende diensten	3.188	4,1%	6.793	8,8%	3.605	4,7%	77.240
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-2.258	-4,1%	477	0,9%	2.735	5,0%	54.960
P Onderwijs	906	0,7%	1.625	1,3%	719	0,6%	121.329
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	2.882	2,3%	4.926	3,9%	2.044	1,6%	127.880
R Kunst, amusement en recreatie	354	3,3%	1.272	11,8%	918	8,5%	10.793
S Overige diensten	-143	-0,7%	1.782	8,7%	1.925	9,4%	20.525
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	71	15,0%	141	29,8%	70	14,8%	474
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	54	12,6%	59	13,8%	5	1,2%	429
Totaal	5.109	0,6%	52.850	6,0%	47.741	5,4%	884.022

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 20 Top 10 groeiende sectoren in het Waals Gewest (2014-2015, NACE 2 digitaal)

NACE 2 digitaal	Netto-evolutie		Toename		Afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
78 Terbeschikkingstelling van personeel	2.251	6,3%	3.003	8,4%	752	2,1%	35.752
87 Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting	1.145	3,0%	1.781	4,7%	636	1,7%	38.230
47 Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	1.085	1,4%	6.598	8,4%	5.513	7,0%	78.803
56 Eet- en drinkgelegenheden	1.019	4,0%	4.995	19,6%	3.976	15,6%	25.502
86 Menselijke gezondheidszorg	1.017	1,8%	1.606	2,8%	589	1,0%	56.546
85 Onderwijs	906	0,7%	1.625	1,3%	719	0,6%	121.329
88 Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting	720	2,2%	1.539	4,6%	819	2,5%	33.105
81 Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	579	1,9%	2.600	8,6%	2.021	6,7%	30.219
46 Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	491	1,5%	2.652	8,3%	2.161	6,8%	31.795
82 Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	393	7,9%	784	15,7%	391	7,8%	4.985

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 21 Top 10 krimpende sectoren in het Waals Gewest (2014-2015, NACE 2 digitaal)

NACE 2 digitaal	Netto-evolutie		Toename		Afname		totaal arbeidsplaatsen
	#	%	#	%	#	%	
84 Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-2.258	-4,1%	477	0,9%	2.735	5,0%	54.960
41 Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	-1.125	-6,2%	1.543	8,5%	2.668	14,6%	18.257
28 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	-801	-9,4%	216	2,5%	1.017	11,9%	8.526
24 Vervaardiging van metalen in primaire vorm	-653	-8,2%	63	0,8%	716	9,0%	7.950
23 Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	-632	-5,9%	272	2,5%	904	8,4%	10.712
43 Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	-578	-1,6%	3.956	11,2%	4.534	12,8%	35.292
42 Weg- en waterbouw	-306	-4,1%	186	2,5%	492	6,6%	7.456
61 Telecommunicatie	-213	-6,0%	76	2,1%	289	8,2%	3.544
73 Reclamewezen en marktonderzoek	-160	-10,2%	179	11,4%	339	21,6%	1.567
96 Overige persoonlijke diensten	-140	-1,6%	1.068	12,0%	1.208	13,6%	8.873

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 22 toont de onderliggende werknemersstromen in het Waals Gewest. Binnen de groot- en detailhandel stijgt het aantal arbeidsplaatsen netto met 1.503. Een deel van deze stijging komt door de hoge instroom van werknemers, een ander deel door de verschuiving tussen vestigingen binnen een onderneming (894 arbeidsplaatsen, onder meer door een verschuiving vanuit het Brussels Gewest). Het aantal arbeidsplaatsen in de sector vervoer en opslag stijgt netto met 530. Ook hier komt een belangrijk deel van de interne verschuiving (334 arbeidsplaatsen). Een zelfde verhaal zien we bij de financiële sector: netto groeit het aantal arbeidsplaatsen met 1,7%, namelijk 350 arbeidsplaatsen. Dit houdt tegelijk een verschuiving in binnen ondernemingen van 306 jobs naar het Waals Gewest. Het aantal arbeidsplaatsen in de sectoren openbaar bestuur en defensie; verplichte

sociale verzekeringen daalt netto met 2.258, mede door een verschuiving van 1.003 jobs van het Waals Gewest naar de andere Gewesten. Het betreft hier in hoofdzaak verschuivingen die te maken hebben met fusies, splitsingen en transferten tussen overheidsdiensten, deels in het kader van de 6^e staatshervorming.

Tabel 22   **Overzicht regionale werknemersstromen in het Waals Gewest naar sector (2014-2015)**

NACE sectie	netto- evolutie	instroom	uitstroom	interne verschui- ving	totaal arbeids- plaatsen
A Landbouw, bosbouw en visserij	140	1.187	1.051	4	3.713
B Winning van delfstoffen	-65	91	154	-2	1.903
C Industrie	-1.606	11.502	13.040	-68	119.728
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom, gekoelde lucht	23	324	301	0	5.365
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-5	597	531	-71	5.156
F Bouwnijverheid	-2.009	10.877	12.927	41	61.005
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	1.503	21.034	20.425	894	127.238
H Vervoer en opslag	530	5.483	5.287	334	51.455
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1.112	10.883	9.762	-9	30.179
J Informatie en communicatie	-85	1.891	1.721	-255	13.863
K Financiële activiteiten en verzekeringen	350	1.777	1.733	306	19.595
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	66	859	823	30	5.417
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	101	4.347	4.031	-215	25.779
N Administratieve en ondersteunende diensten	3.188	29.516	26.622	294	77.240
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-2.258	2.356	3.611	-1.003	54.960
P Onderwijs	906	11.660	10.008	-746	121.329
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	2.882	15.401	12.549	30	127.880
R Kunst, amusement en recreatie	354	2.384	2.186	156	10.793
S Overige diensten	-143	3.636	3.801	22	20.525
T Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	71	154	87	4	474
U Extraterritoriale organisaties en lichamen	54	65	45	34	429
Totaal	5.109	136.024	130.695	-220	884.022

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 23, Tabel 24 en Tabel 25 tonen een overzicht van de toe- en afname van de regionale tewerkstelling, kijkend naar de grootte van de onderneming.

Ongeveer 35% van de tewerkstelling in het Waals Gewest ligt bij kleine ondernemingen. Deze kenden een nettogroei van 1%, met onderliggend een hoge brutogroei en –krimp (respectievelijk 12% en 11%). De vestigingen van middelgrote ondernemingen staan voor ongeveer 14% van de

tewerkstelling en kennen een nettogroei van 1,2%. De tewerkstelling in de vestigingen van grote ondernemingen blijft stabiel, en groeit netto met ongeveer 0,1%.

De daling van de tewerkstelling in de industrie is in hoofdzaak te situeren bij de vestigingen van grote ondernemingen: het aantal arbeidsplaatsen bij kleine ondernemingen blijft stabiel. De netto-afname van het aantal arbeidsplaatsen in de bouwnijverheid is in absolute cijfers het hoogst bij de kleine ondernemingen. Ondanks een brutogroei van 12,8% kent de sector hier een nettokrimp van 3,2%. Ook de middelgrote bouwondernemingen kennen een hoge nettokrimp -4,1%- al is de brutogroei hier lager (1,9%). In de groot- en detailhandel stijgt het aantal arbeidsplaatsen in de drie categorieën; de absolute en relatieve nettogroei is echter het hoogst bij de vestigingen van grote ondernemingen: 863 arbeidsplaatsen staan voor een nettogroei van 2,1%. Ondanks de hoge brutogroei bij de kleine ondernemingen blijft de nettogroei eerder beperkt (0,5%). In de horeca (verschaffen van accommodatie en maaltijden) ligt de hoogste absolute en relatieve toename bij de kleine ondernemingen (994 arbeidsplaatsen door een nettogroei van 4,1%). In de financiële sector is er netto een lichte afname van het aantal arbeidsplaatsen in kleine ondernemingen, terwijl deze bij middelgrote en grote ondernemingen toeneemt (een nettogroei van respectievelijk 9,5 en 2,1%).

Tabel 23   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar sector: kleine ondernemingen (< 50 werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeids- plaatsen	
	#	%	#	%	#	%		
A	Landbouw, bosbouw en visserij	108	3,3%	663	20,0%	555	16,8%	3.311
B	Winning van delfstoffen	-49	-6,0%	18	2,2%	67	8,2%	819
C	Industrie	46	0,1%	3.026	8,7%	2.980	8,5%	34.854
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	5	5,6%	10	11,3%	5	5,6%	89
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	3	0,2%	153	9,0%	150	8,8%	1.709
F	Bouwnijverheid	-1.342	-3,2%	5.309	12,8%	6.651	16,0%	41.544
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	356	0,5%	7.886	11,0%	7.530	10,5%	71.780
H	Vervoer en opslag	251	2,2%	1.409	12,1%	1.158	9,9%	11.642
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	994	4,1%	5.220	21,4%	4.226	17,4%	24.357
J	Informatie en communicatie	195	3,3%	920	15,7%	725	12,4%	5.861
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	-32	-0,5%	666	9,4%	698	9,8%	7.091
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	71	1,6%	505	11,5%	434	9,9%	4.383
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	268	1,5%	2.191	12,1%	1.923	10,6%	18.115
N	Administratieve en ondersteunende diensten	359	2,0%	2.411	13,2%	2.052	11,2%	18.304
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	49	4,9%	230	22,9%	181	18,0%	1.004
P	Onderwijs	461	4,6%	1.070	10,7%	609	6,1%	9.968
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.114	3,8%	2.555	8,7%	1.441	4,9%	29.525
R	Kunst, amusement en recreatie	157	2,0%	968	12,0%	811	10,1%	8.048
S	Overige diensten	-97	-0,6%	1.691	10,0%	1.788	10,6%	16.909
T	Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	71	15,0%	141	29,8%	70	14,8%	474
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	-5	-27,0%	0	0,0%	5	27,0%	19
Totaal		2.983	1,0%	37.042	12,0%	34.059	11,0%	309.800

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 24   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar sector: middelgrote ondernemingen (> 50 werknemers en <200 werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeids- plaatsen	
	#	%	#	%	#	%		
A	Landbouw, bosbouw en visserij	32	8,0%	36	9,0%	4	1,0%	402
B	Winning van delfstoffen	-14		0		14		479
C	Industrie	-330	-1,3%	891	3,4%	1.221	4,7%	25.922
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	6	3,6%	6	3,6%	0	0,0%	168
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	-75	-10,6%	35	5,0%	110	15,6%	706
F	Bouwnijverheid	-478	-4,1%	223	1,9%	701	6,0%	11.640
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	284	2,1%	830	6,1%	546	4,0%	13.675
H	Vervoer en opslag	326	4,3%	609	8,0%	283	3,7%	7.654
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	59	3,6%	152	9,2%	93	5,7%	1.645
J	Informatie en communicatie	-8	-0,3%	187	7,4%	195	7,7%	2.522
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	149	9,5%	186	11,8%	37	2,4%	1.571
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	-5	-0,5%	17	1,6%	22	2,1%	1.035
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	-5	-0,1%	238	5,6%	243	5,7%	4.250
N	Administratieve en ondersteunende diensten	369	3,2%	1.027	8,8%	658	5,7%	11.646
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	54	2,2%	80	3,2%	26	1,0%	2.497
P	Onderwijs	42	2,4%	110	6,3%	68	3,9%	1.748
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	918	3,1%	1.240	4,2%	322	1,1%	29.457
R	Kunst, amusement en recreatie	85	5,5%	129	8,3%	44	2,8%	1.556
S	Overige diensten	7	0,3%	61	2,3%	54	2,1%	2.621
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	54	42,5%	54	42,5%	0	0,0%	127
Totaal		1.470	1,2%	6.111	5,0%	4.641	3,8%	121.317

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 25   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar sector: grote ondernemingen (>200 werknemers werknemers; periode 2014-2015)**

NACE sectie	netto-evolutie		toename		afname		totaal arbeids- plaatsen	
	#	%	#	%	#	%		
B	Winning van delfstoffen	-2	-0,3%	0	0,0%	2	0,3%	605
C	Industrie	-1.322	-2,2%	1.190	2,0%	2.512	4,3%	58.952
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	12	0,2%	30	0,6%	18	0,4%	5.108
E	Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	67	2,4%	113	4,1%	46	1,7%	2.742
F	Bouwnijverheid	-189	-2,4%	153	2,0%	342	4,4%	7.821
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	863	2,1%	1.815	4,3%	952	2,3%	41.783
H	Vervoer en opslag	-47	-0,1%	408	1,3%	455	1,4%	32.160
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	59	1,4%	114	2,7%	55	1,3%	4.178
J	Informatie en communicatie	-272	-5,0%	90	1,6%	362	6,6%	5.480
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	233	2,1%	417	3,8%	184	1,7%	10.934
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	-162	-4,7%	59	1,7%	221	6,5%	3.414
N	Administratieve en ondersteunende diensten	2.460	5,2%	3.355	7,1%	895	1,9%	47.291
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	-2.361	-4,6%	167	0,3%	2.528	4,9%	51.460
P	Onderwijs	403	0,4%	445	0,4%	42	0,0%	109.614
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	850	1,2%	1.131	1,6%	281	0,4%	68.898
R	Kunst, amusement en recreatie	112	9,4%	175	14,7%	63	5,3%	1.190
S	Overige diensten	-53	-5,3%	30	3,0%	83	8,3%	996
U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	5	1,8%	5	1,8%	0	0,0%	284
Totaal		656	0,1%	9.697	2,1%	9.041	2,0%	452.905

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

5.2 Regionale dynamiek op lange termijn

Figuur 4 toont de evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in het Waals Gewest, en de onderliggende brutostromen¹⁴. Een meer gedetailleerd beeld is te bekijken in de appendix, in Tabel 32.

De tewerkstelling in de secundaire sector was in de periodes 2006-2007 en 2007-2008 nog positief: netto steeg de regionale tewerkstelling met 1,6 en 2,8%. In de daaropvolgende periodes kende de tewerkstelling netto een afname. De brutotoename lag in deze periodes onder de toename in de periode 2006-2008; de brutoafname van de tewerkstelling lag op zijn beurt boven de afname in de periode 2006-2008. In de periode 2011-2012 daalde de brutoafname van de regionale tewerkstelling, waardoor de netto-evolutie minder negatief werd. Ook in de periode 2014-2015 was de brutokrimp lager dan in de voorgaande jaren, al volstaat dit niet om de negatieve evolutie om te buigen: netto verdwijnen er ongeveer 3.500 arbeidsplaatsen.

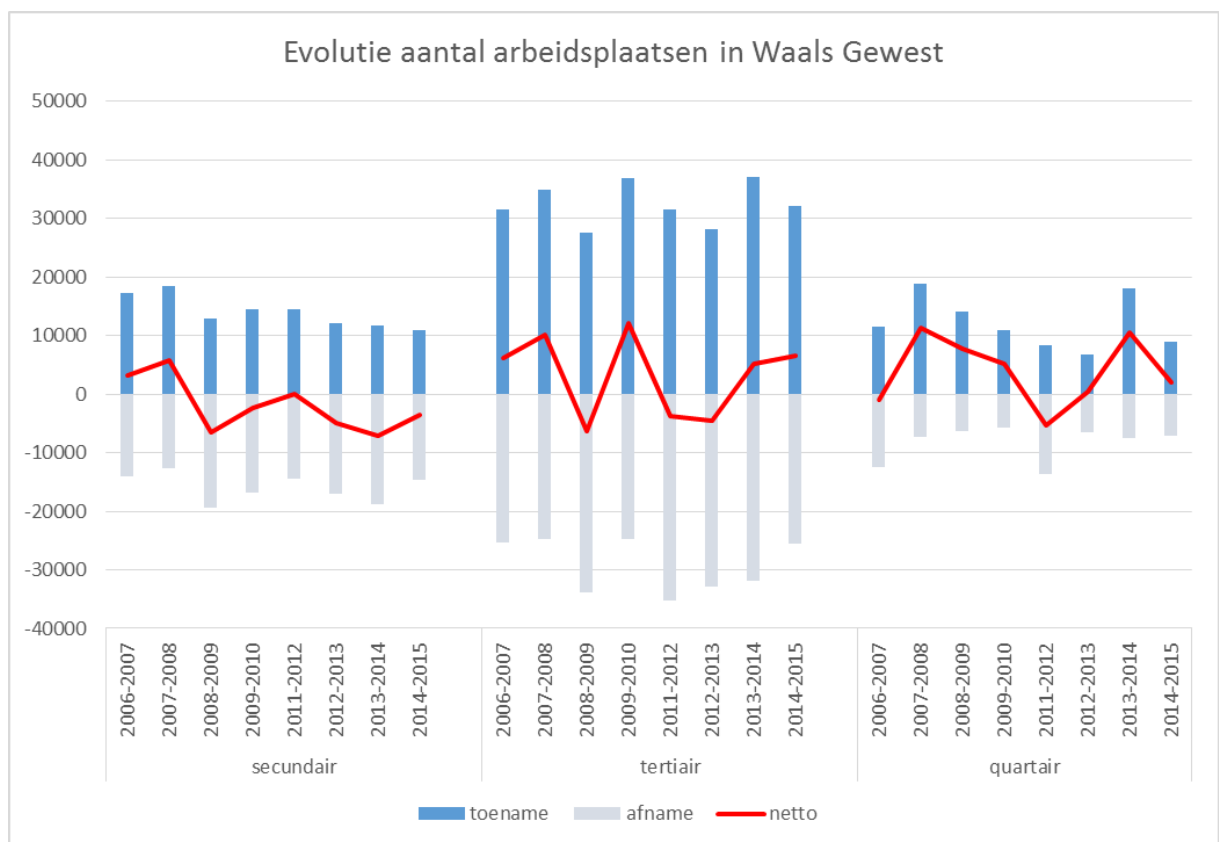
In de tertiaire sector wisselen periodes met nettogroei en –krimp elkaar af. In 2006-2007, 2007-2008, 2009-2010, 2013-2014 en 2014-2015 steeg de regionale tewerkstelling netto; in de periodes 2008-2009, 2011-2012 en 2012-2013 nam de tewerkstelling af. In 2008-2009 daalde de brutotoename in arbeidsplaatsen en steeg de brutoafname. Ook in 2011-2012 en 2012-2013 verdwenen er bruto veel

¹⁴ De primaire sector wordt in deze figuur niet voorgesteld wegens te beperkt van omvang.

arbeidsplaatsen. De negatieve evolutie werd in 2013-2014 gekeerd door een stijging van de regionale brutotoename in arbeidsplaatsen. In de periode 2014-2015 daalde deze opnieuw, maar ook de regionale brutoafname van arbeidsplaatsen was minder dan in de voorgaande periode, zodat het netto-resultaat nog positief bleef.

Binnen de quartaire sector is er in de periodes 2007-2008 en 2013-2014 een piek in de netto-evolutie. Hier stijgt de regionale tewerkstelling met respectievelijk 11.400 en 10.500 arbeidsplaatsen. Deze periodes worden gekenmerkt door een hoge brutotoename van arbeidsplaatsen. Ook in de periodes 2008-2009 en 2009-2010 was er een nettoaan groei; in de andere periodes bleef de regionale tewerkstelling stabiel of kende ze een daling: de brutoafname van het aantal arbeidsplaatsen is in deze beperkt, maar ook de brutotoename van arbeidsplaatsen is niet hoog.

Figuur 4   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

6 | Een vergelijking tussen de 3 gewesten

In deze sectie vergelijken we de regionale arbeidsmarktdynamiek tussen de drie gewesten. We starten met een algemeen overzicht van de regionale tewerkstelling en de verschillende dynamieken in Tabel 26. De voorbije jaren is de netto-aangroei van het totaal aantal arbeidsplaatsen licht toegenomen, komende van -25.186 in 2012-2013 (tweede dip van de crisis) over +26.767 in 2013-2014 naar +30.851 in 2014-2015. Achterliggend zien we in 2014-2015 een toename van 213.393 arbeidsplaatsen en een afname van 182.542 arbeidsplaatsen. Vergelijken we vanaf 2012-2013, de periode van het prille herstel na de recessie, dan blijkt dat de positieve netto-tendens te danken is aan de voortgezette daling van de jobdestructie, niet aan de voortgezette toename van jobcreatie.

Verder zijn er verschillen tussen de drie gewesten. Het Vlaamse gewest evolueert het meest gunstig. Netto evolueerde de tewerkstelling van -11.722 over + 17.571 naar 24.317 arbeidsplaatsen. De bruto toename handhaaft zich nagenoeg op eenzelfde peil: van 100.848 (2012-2013) naar 127.602 (2013-2014) en 124.380 (2014-2015). In het Waalse gewest merken we een terugval in de bruto toename van 67.665 bijgekomen jobs in 2013-2014 naar 52.850 bijgekomen jobs in 2014-2015. Ook in het Brussels gewest daalt deze bruto-component, van 44.100 naar 36.163 bijgekomen jobs. Dat de netto-evolutie toch nog positief is, is in beide gewesten te danken aan het gestegen peil van behoud van jobs.

Tabel 26 Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt (2012-2015)

Gewest	Netto-evolutie	Toename	Afname	Instroom	Uitstroom	Saldo instroom/uitstroom	Interne verschuiving
2012-2013							
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-4.179	31.093	35.272	87.069	89.007	-1.938	-2.241
Vlaams Gewest	-11.722	100.848	112.570	332.188	343.405	-11.217	-505
Waals Gewest	-9.285	47.784	57.069	131.247	143.278	-12.031	2.746
<i>Totaal</i>	<i>-25.186</i>	<i>179.725</i>	<i>204.911</i>	<i>550.504</i>	<i>575.690</i>	<i>-25.186</i>	<i>0</i>
2013-2014							
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	571	44.100	43.529	89.548	86.026	3.522	-2.951
Vlaams Gewest	17.571	127.602	110.031	344.709	328.231	16.478	1.093
Waals Gewest	8.625	67.665	59.040	142.153	135.386	6.767	1.858
<i>Totaal</i>	<i>26.767</i>	<i>239.367</i>	<i>212.600</i>	<i>576.410</i>	<i>549.643</i>	<i>26.767</i>	<i>0</i>
2014-2015							
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.425	36.163	34.738	90.258	86.331	3.927	-2.502
Vlaams Gewest	24.317	124.380	100.063	357.388	335.793	21.595	2.722
Waals Gewest	5.109	52.850	47.741	136.024	130.695	5.329	-220
<i>Totaal</i>	<i>30.851</i>	<i>213.393</i>	<i>182.542</i>	<i>583.670</i>	<i>552.819</i>	<i>30.851</i>	<i>0</i>
Periode 2012-2015							
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2.183	111.356	113.539	266.875	261.364	5.511	-7.694
Vlaams Gewest	30.166	352.830	322.664	1.034.285	1.007.429	26.856	3.310
Waals Gewest	4.449	168.299	163.850	409.424	409.359	65	4.384
<i>Totaal</i>	<i>32.432</i>	<i>632.485</i>	<i>600.053</i>	<i>1.710.584</i>	<i>1.678.152</i>	<i>32.432</i>	<i>0</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Het verschil in dynamiek is onder meer te verklaren door de rol van uniregionale en multiregionale ondernemingen en door de sectorale samenstelling van de economie. Tabel 27 toont de regionale dynamiek naar type onderneming (uniregionaal versus multiregionaal). In het Brussels Gewest houdt de banengroei stand dank zij de positieve dynamiek bij de uniregionale ondernemingen. Als enige gewest in ons land zagen we bij de uniregionale ondernemingen in de crisisperiode 2012-2013 nog een positieve netto-evolutie van 1.551 jobs

De netto evolutie in het Vlaams Gewest wordt sterk opgehoogd dank zij de aanwezigheid van multiregionale ondernemingen. Van de 124.380 bruto bijgekomen jobs in het Vlaams gewest zijn er 28.553 arbeidsplaatsen bij multiregionale ondernemingen. In het Vlaams gewest komt de grootste netto-evolutie van de multiregionale ondernemingen (+14.803 naast +9.514 bij de uniregionale ondernemingen).

In het Waals Gewest merken we een fors herstel in de netto evolutie bij de uniregionale ondernemingen in het Waals gewest, van -3.001 in 2013-2014 naar +4.177 in 2014-2015. Dit wijst op een inhaalbeweging in vergelijking met de andere gewesten. Daarnaast kennen de multiregionale ondernemingen een lager niveau van dynamiek: jobgroei en jobvernietiging houden elkaar in evenwicht, met een lage netto-aangroei tot gevolg.

Tabel 27 Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt naar type onderneming (2012-2015)

Gewest	uniregionale onderneming	multiregionale onderneming			Totaal
	netto-evolutie	toename	afname	netto-evolutie	netto-evolutie
2012-2013					
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.551	8.260	13.990	-5.730	-4.179
Vlaams Gewest	-4.677	14.509	21.554	-7.045	-11.722
Waals Gewest	-6.345	8.249	11.189	-2.940	-9.285
<i>Totaal</i>	<i>-9.471</i>	<i>31.018</i>	<i>46.733</i>	<i>-15.715</i>	<i>-25.186</i>
2013-2014					
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3.778	21.249	24.456	-3.207	571
Vlaams Gewest	8.016	33.727	24.172	9.555	17.571
Waals Gewest	-3.001	26.286	14.660	11.626	8.625
<i>Totaal</i>	<i>8.793</i>	<i>81.262</i>	<i>63.288</i>	<i>17.974</i>	<i>26.767</i>
2014-2015					
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4.283	13.152	16.010	-2.858	1.425
Vlaams Gewest	9.514	28.553	13.750	14.803	24.317
Waals Gewest	4.177	11.394	10.462	932	5.109
<i>Totaal</i>	<i>17.974</i>	<i>53.099</i>	<i>40.222</i>	<i>12.877</i>	<i>30.851</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Vervolgens maken we een vergelijking naar sector, op basis van de NACE hoofdgroepen. Tabel 28 toont de regionale dynamiek voor de drie gewesten en België in zijn geheel, met de onderliggende bruto toe- en afname.

In de administratieve en ondersteunende diensten gaat de tewerkstelling in de drie gewesten vooruit, maar de absolute en relatieve nettogroei is het hoogste in het Vlaams Gewest (5,1% versus 3,1% in het Brussels en 3,2% in het Waals Gewest). Procentueel is de brutotoename gelijkaardig in de drie gewesten; maar met name de brutoafname is lager in het Vlaams Gewest. Ook in de menselijke gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening stijgt het aantal arbeidsplaatsen netto in de drie gewesten, maar de relatieve groei is het hoogst in het Vlaams en Waals Gewest. Het Brussels Gewest kent dan wel de hoogste brutotoename (5%), maar tegelijk een hogere brutoafname (3,5%). In de bouwnijverheid is de nettokrimp in absolute termen het hoogst in het Vlaams Gewest (-2.408 arbeidsplaatsen), relatief gezien is de krimp het hoogst in het Brussels en Waals Gewest (respectievelijk 3,5 en 3,3 ten opzichte van 1,9% in het Vlaams Gewest). De nettokrimp in de delfstoffen, industrie en de nutssector (NACE hoofdgroep BCDE) is in de drie gewesten gelijkaardig. In totaal daalt het aantal jobs met 1,7%: in het Brussels en Vlaams Gewest gaat het om een daling van 1,8%; in het Waals Gewest om een daling van 1,3%.

De financiële sector kent netto een daling in het Brussels Gewest: hier verdwijnen 1.917 arbeidsplaatsen, of een nettodaling met 3,2%. In het Vlaams en Waals Gewest neemt de tewerkstelling net toe met een nettogroei van respectievelijk 2,4% en 1,8%. Vooral de brutogroei in het Brussels Gewest is lager dan in de andere gewesten. Ook in de handel, vervoer en opslag en horeca is er een nettodaling van het aantal arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest (-0,7%) ten opzichte van een stijging in het Vlaams en Waals Gewest (respectievelijk 1% en 1,5%). Deze daling ligt in hoofdzaak bij de groot- en detailhandel. Zowel de brutogroei als -krimp zijn hoger in het Brussels Gewest. In de informatie en communicatie groeit de tewerkstelling in het Brussels Gewest netto met 2%, wat overeenkomt met 635 arbeidsplaatsen. Ook in het Vlaams Gewest is er een lichte groei (netto 0,8%

voor 383 arbeidsplaatsen). In het Waals Gewest is er een lichte terugval (netto -0,6%, of 85 arbeidsplaatsen).

Tabel 28   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in de drie gewesten naar sector (2014-2015)**

NACE hoofdgroep			Brussels							
			België		Hoofdstedelijk Gewest		Vlaams Gewest		Waals Gewest	
			#	%	#	%	#	%	#	%
A	Landbouw, bosbouw en visserij	Netto	-163	-0,7%	0	0,0%	-303	-1,4%	140	3,8%
		<i>Toename</i>			23	22,3%	3.619	17,1%	699	18,8%
		<i>Afname</i>			23	22,3%	3.922	18,5%	559	15,1%
BCDE	Delfstoffen, Industrie, Elektriciteit, gas en water, Afvalbeheer	Netto	-8.538	-1,7%	-418	-1,8%	-6.467	-1,8%	-1.653	-1,3%
		<i>Toename</i>			1.047	4,4%	11.900	3,4%	5.472	4,1%
		<i>Afname</i>			1.465	6,2%	18.367	5,2%	7.125	5,4%
F	Bouwnijverheid	Netto	-4.901	-2,4%	-484	-3,5%	-2.408	-1,9%	-2.009	-3,3%
		<i>Toename</i>			1.513	11,0%	9.766	7,6%	5.685	9,3%
		<i>Afname</i>			1.997	14,6%	12.174	9,5%	7.694	12,6%
GHI	Handel, vervoer en opslag, Accommodatie en maaltijden	Netto	7.483	0,9%	-816	-0,7%	5.154	1,0%	3.145	1,5%
		<i>Toename</i>			10.517	9,1%	41.492	8,2%	18.443	8,8%
		<i>Afname</i>			11.333	9,9%	36.338	7,2%	15.298	7,3%
J	Informatie en communicatie	Netto	933	1,0%	635	2,0%	383	0,8%	-85	-0,6%
		<i>Toename</i>			2.419	7,8%	4.005	8,1%	1.197	8,6%
		<i>Afname</i>			1.784	5,7%	3.622	7,4%	1.282	9,2%
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	Netto	-345	-0,3%	-1.917	-3,2%	1.222	2,4%	350	1,8%
		<i>Toename</i>			1.167	2,0%	3.256	6,3%	1.269	6,5%
		<i>Afname</i>			3.084	5,2%	2.034	4,0%	919	4,7%
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	Netto	212	1,0%	-8	-0,1%	154	1,6%	66	1,2%
		<i>Toename</i>			471	8,1%	1.004	10,6%	522	9,6%
		<i>Afname</i>			479	8,2%	850	9,0%	456	8,4%
MN	Administratieve, ondersteunende en gespecialiseerde diensten	Netto	22.256	4,4%	2.888	3,1%	16.079	5,1%	3.289	3,2%
		<i>Toename</i>			9.570	10,2%	28.465	9,1%	9.281	9,0%
		<i>Afname</i>			6.682	7,1%	12.386	4,0%	5.992	5,8%
OP	Openbaar bestuur en Onderwijs	Netto	2.565	0,4%	248	0,2%	3.669	1,3%	-1.352	-0,8%
		<i>Toename</i>			3.928	2,8%	6.078	2,1%	2.102	1,2%
		<i>Afname</i>			3.680	2,6%	2.409	0,8%	3.454	2,0%
Q	Gezondheidszorg en maatschap. dienstverlening	Netto	10.005	2,3%	696	1,5%	6.427	2,4%	2.882	2,3%
		<i>Toename</i>			2.323	5,0%	9.747	3,6%	4.926	3,9%
		<i>Afname</i>			1.627	3,5%	3.320	1,2%	2.044	1,6%
RSTU	Kunst, amusement en recreatie, Overige diensten, diversen	Netto	1.344	1,1%	601	1,7%	407	0,8%	336	1,0%
		<i>Toename</i>			3.185	9,0%	5.048	10,2%	3.254	10,1%
		<i>Afname</i>			2.584	7,3%	4.641	9,3%	2.918	9,1%

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

In Tabel 29 worden de onderliggende werknemersstromen in beeld gebracht, waarbij ook de interne verschuivingen binnen ondernemingen tussen de verschillende gewesten duidelijk worden. Onder meer in de financiële sector is er een duidelijke verschuiving van werknemers van het Brussels naar het Vlaams en Waals Gewest. Ook de verschuivingen in de groot- en detailhandel werden reeds in kaart gebracht: Binnen de handel, vervoer en opslag en de horeca verschuiven 1.951 jobs uit het Brussels naar in hoofdzaak het Vlaams Gewest en deels naar het Waals Gewest. In de informatie en communicatie is het Brussels Gewest de ontvanger van deze verschuivingen: 549 arbeidsplaatsen verschuiven netto vanuit het Vlaams en Waals Gewest. De verschuivingen in de sectoren openbaar bestuur en onderwijs –van het Waals naar het Brussels en Vlaams Gewest- werden reeds eerder

gekaderd: het gaat hier om fusies en transferten tussen diverse overheidsdiensten, onder meer in het kader van de 6^e staatshervorming.

Tabel 29 Overzicht regionale werknemersstromen in de drie gewesten naar sector (2014-2015)

NACE hoofdgroep		België	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	
A	Landbouw, bosbouw en visserij	Netto	-163	0	-303	140
		<i>Instream</i>		34	9.438	1.187
		<i>Uitstroom</i>		36	9.735	1.051
		<i>Intern</i>		2	-6	4
BCDE	Winning van delfstoffen, Industrie, Productie en distributie van elektriciteit, gas en water, Afvalbeheer	Netto	-8.538	-418	-6.467	-1.653
		<i>Instream</i>		2.683	32.402	12.514
		<i>Uitstroom</i>		2.848	39.263	14.026
		<i>Intern</i>		-253	394	-141
F	Bouwnijverheid	Netto	-4.901	-484	-2.408	-2.009
		<i>Instream</i>		2.289	20.841	10.877
		<i>Uitstroom</i>		2.760	23.221	12.927
		<i>Intern</i>		-13	-28	41
GHI	Handel, vervoer en opslag, Verschaffen van accommodatie en maaltijden	Netto	7.483	-816	5.154	3.145
		<i>Instream</i>		22.559	95.390	37.400
		<i>Uitstroom</i>		21.424	90.968	35.474
		<i>Intern</i>		-1.951	732	1.219
J	Informatie en communicatie	Netto	933	635	383	-85
		<i>Instream</i>		3.976	8.122	1.891
		<i>Uitstroom</i>		3.890	7.445	1.721
		<i>Intern</i>		549	-294	-255
K	Financiële activiteiten en verzekeringen	Netto	-345	-1.917	1.222	350
		<i>Instream</i>		4.495	5.438	1.777
		<i>Uitstroom</i>		5.519	4.803	1.733
		<i>Intern</i>		-893	587	306
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	Netto	212	-8	154	66
		<i>Instream</i>		909	1.735	859
		<i>Uitstroom</i>		888	1.580	823
		<i>Intern</i>		-29	-1	30
MN	Administratieve, ondersteunende en gespecialiseerde diensten	Netto	22.256	2.888	16.079	3.289
		<i>Instream</i>		25.310	114.279	33.863
		<i>Uitstroom</i>		22.018	98.525	30.653
		<i>Intern</i>		-404	325	79
OP	Openbaar bestuur en Onderwijs	Netto	2.565	248	3.669	-1.352
		<i>Instream</i>		12.966	25.683	14.016
		<i>Uitstroom</i>		13.617	22.864	13.619
		<i>Intern</i>		899	850	-1.749
Q	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	Netto	10.005	696	6.427	2.882
		<i>Instream</i>		7.050	33.558	15.401
		<i>Uitstroom</i>		6.195	27.260	12.549
		<i>Intern</i>		-159	129	30
RSTU	Kunst, amusement en recreatie, Overige diensten, diversen	Netto	1.344	601	407	336
		<i>Instream</i>		7.987	10.502	6.239
		<i>Uitstroom</i>		7.136	10.129	6.119
		<i>Intern</i>		-250	34	216

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

7 | Appendix

Tabel 30   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

periode	activiteit	toename		afname		netto		totaal arbeidsplaatsen
		#	%	#	%	#	%	
2006-2007	primair	8	3,0%	18	6,8%	-10	-3,8%	266
	secundair	4.434	9,4%	7.359	15,7%	-2.925	-6,2%	46.958
	tertiair	29.412	9,5%	23.132	7,5%	6.280	2,0%	308.098
	quartair	9.315	4,5%	6.038	2,9%	3.277	1,6%	206.749
	<i>totaal</i>	<i>43.169</i>	<i>7,7%</i>	<i>36.547</i>	<i>6,5%</i>	<i>6.622</i>	<i>1,2%</i>	<i>562.070</i>
2007-2008	primair	18	8,4%	110	51,2%	-92	-42,8%	215
	secundair	3.707	8,1%	4.570	10,0%	-863	-1,9%	45.803
	tertiair	26.030	8,8%	23.010	7,7%	3.020	1,0%	297.080
	quartair	11.039	4,9%	6.783	3,0%	4.256	1,9%	225.144
	<i>totaal</i>	<i>40.794</i>	<i>7,2%</i>	<i>34.473</i>	<i>6,1%</i>	<i>6.321</i>	<i>1,1%</i>	<i>568.242</i>
2008-2009	primair	73	40,8%	15	8,4%	58	32,4%	179
	secundair	3.201	7,4%	4.774	11,1%	-1.573	-3,6%	43.185
	tertiair	21.735	7,1%	28.584	9,3%	-6.849	-2,2%	307.129
	quartair	10.575	4,9%	5.224	2,4%	5.351	2,5%	214.087
	<i>totaal</i>	<i>35.584</i>	<i>6,3%</i>	<i>38.597</i>	<i>6,8%</i>	<i>-3.013</i>	<i>-0,5%</i>	<i>564.579</i>
2009-2010	primair	9	4,1%	46	21,1%	-37	-16,9%	219
	secundair	2.815	7,1%	6.199	15,6%	-3.384	-8,5%	39.638
	tertiair	24.561	7,8%	22.668	7,2%	1.893	0,6%	315.430
	quartair	9.819	4,6%	5.560	2,6%	4.259	2,0%	213.651
	<i>totaal</i>	<i>37.204</i>	<i>6,5%</i>	<i>34.473</i>	<i>6,1%</i>	<i>2.731</i>	<i>0,5%</i>	<i>568.937</i>
2011-2012	primair	50	36,9%	23	17,0%	27	19,9%	136
	secundair	4.279	10,8%	5.089	12,9%	-810	-2,1%	39.483
	tertiair	25.499	8,0%	31.548	9,9%	-6.049	-1,9%	317.867
	quartair	7.396	3,4%	9.171	4,2%	-1.775	-0,8%	216.449
	<i>totaal</i>	<i>37.224</i>	<i>6,5%</i>	<i>45.831</i>	<i>8,0%</i>	<i>-8.607</i>	<i>-1,5%</i>	<i>573.934</i>
2012-2013	primair	44	29,3%	40	26,7%	4	2,7%	150
	secundair	2.427	6,3%	4.747	12,4%	-2.320	-6,1%	38.290
	tertiair	22.077	7,0%	25.528	8,1%	-3.451	-1,1%	313.328
	quartair	6.545	3,0%	4.957	2,3%	1.588	0,7%	215.719
	<i>totaal</i>	<i>31.093</i>	<i>5,5%</i>	<i>35.272</i>	<i>6,2%</i>	<i>-4.179</i>	<i>-0,7%</i>	<i>567.487</i>
2013-2014	primair	109	58,8%	34	18,3%	75	40,4%	186
	secundair	4.004	10,9%	4.779	13,1%	-775	-2,1%	36.581
	tertiair	29.992	9,6%	31.419	10,1%	-1.427	-0,5%	311.293
	quartair	9.995	4,6%	7.297	3,4%	2.698	1,2%	217.348
	<i>totaal</i>	<i>44.100</i>	<i>7,8%</i>	<i>43.529</i>	<i>7,7%</i>	<i>571</i>	<i>0,1%</i>	<i>565.407</i>
2014-2015	primair	23	11,8%	24	12,3%	-1	-0,5%	196
	secundair	2.544	6,9%	3.443	9,3%	-899	-2,4%	36.983
	tertiair	24.856	8,0%	23.901	7,7%	955	0,3%	309.631
	quartair	8.740	4,0%	7.370	3,4%	1.370	0,6%	219.829
	<i>totaal</i>	<i>36.163</i>	<i>6,4%</i>	<i>34.738</i>	<i>6,1%</i>	<i>1.425</i>	<i>0,3%</i>	<i>566.638</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 31   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Vlaams Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

periode	activiteit	toename		afname		netto		totaal arbeidsplaatsen
		#	%	#	%	#	%	
2006-2007	primair	4.318	26,7%	3.782	23,4%	536	3,3%	16.173
	secundair	32.012	6,0%	29.305	5,5%	2.707	0,5%	530.628
	tertiair	82.093	9,6%	59.540	6,9%	22.553	2,6%	856.794
	quartair	19.481	3,7%	7.950	1,5%	11.531	2,2%	526.439
	<i>totaal</i>	<i>137.904</i>	<i>7,1%</i>	<i>100.577</i>	<i>5,2%</i>	<i>37.327</i>	<i>1,9%</i>	<i>1.930.033</i>
2007-2008	primair	3.048	18,8%	3.672	22,7%	-624	-3,9%	16.172
	secundair	31.919	6,0%	28.023	5,3%	3.896	0,7%	532.153
	tertiair	84.184	9,8%	59.620	6,9%	24.564	2,9%	858.632
	quartair	24.638	4,3%	7.259	1,3%	17.379	3,0%	570.941
	<i>totaal</i>	<i>143.789</i>	<i>7,3%</i>	<i>98.574</i>	<i>5,0%</i>	<i>45.215</i>	<i>2,3%</i>	<i>1.977.898</i>
2008-2009	primair	4.336	25,9%	2.557	15,3%	1.779	10,6%	16.756
	secundair	21.202	4,1%	42.720	8,3%	-21.518	-4,2%	517.321
	tertiair	63.145	7,1%	81.732	9,2%	-18.587	-2,1%	884.112
	quartair	26.815	4,7%	8.400	1,5%	18.415	3,3%	565.630
	<i>totaal</i>	<i>115.498</i>	<i>5,8%</i>	<i>135.409</i>	<i>6,8%</i>	<i>-19.911</i>	<i>-1,0%</i>	<i>1.983.818</i>
2009-2010	primair	3.325	19,0%	3.270	18,7%	55	0,3%	17.485
	secundair	23.369	4,6%	33.397	6,6%	-10.028	-2,0%	508.766
	tertiair	77.761	8,6%	62.374	6,9%	15.387	1,7%	905.830
	quartair	18.732	3,4%	9.190	1,7%	9.542	1,7%	555.710
	<i>totaal</i>	<i>123.187</i>	<i>6,2%</i>	<i>108.231</i>	<i>5,4%</i>	<i>14.956</i>	<i>0,8%</i>	<i>1.987.790</i>
2011-2012	primair	3.362	17,2%	4.817	24,6%	-1.455	-7,4%	19.591
	secundair	25.841	5,2%	29.168	5,9%	-3.327	-0,7%	498.412
	tertiair	72.175	7,7%	72.590	7,8%	-415	0,0%	934.795
	quartair	14.783	2,6%	11.772	2,1%	3.011	0,5%	568.173
	<i>totaal</i>	<i>116.161</i>	<i>5,7%</i>	<i>118.347</i>	<i>5,9%</i>	<i>-2.186</i>	<i>-0,1%</i>	<i>2.020.969</i>
2012-2013	primair	3.471	18,5%	3.056	16,3%	415	2,2%	18.771
	secundair	21.391	4,3%	32.238	6,5%	-10.847	-2,2%	492.715
	tertiair	61.922	6,7%	68.361	7,3%	-6.439	-0,7%	930.605
	quartair	14.064	2,5%	8.915	1,6%	5.149	0,9%	571.751
	<i>totaal</i>	<i>100.848</i>	<i>5,0%</i>	<i>112.570</i>	<i>5,6%</i>	<i>-11.722</i>	<i>-0,6%</i>	<i>2.013.840</i>
2013-2014	primair	6.019	29,5%	3.213	15,8%	2.806	13,8%	20.369
	secundair	21.703	4,5%	30.961	6,4%	-9.258	-1,9%	481.790
	tertiair	83.344	8,9%	66.910	7,1%	16.434	1,8%	937.544
	quartair	16.536	2,9%	8.947	1,6%	7.589	1,3%	572.850
	<i>totaal</i>	<i>127.602</i>	<i>6,3%</i>	<i>110.031</i>	<i>5,5%</i>	<i>17.571</i>	<i>0,9%</i>	<i>2.012.553</i>
2014-2015	primair	3.666	16,9%	3.932	18,2%	-266	-1,2%	21.630
	secundair	21.253	4,5%	30.028	6,3%	-8.775	-1,9%	473.833
	tertiair	81.116	8,5%	58.105	6,1%	23.011	2,4%	958.804
	quartair	18.345	3,2%	7.998	1,4%	10.347	1,8%	581.673
	<i>totaal</i>	<i>124.380</i>	<i>6,1%</i>	<i>100.063</i>	<i>4,9%</i>	<i>24.317</i>	<i>1,2%</i>	<i>2.035.939</i>

© DynaM reg. Rijkdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS

Tabel 32   **Overzicht regionale dynamieken op de arbeidsmarkt in het Waals Gewest naar hoofdsector (2006-2015)**

periode	activiteit	toename		afname		netto		totaal arbeidsplaatsen
		#	%	#	%	#	%	
2006-2007	primair	689	13,4%	594	11,5%	95	1,8%	5.154
	secundair	17.255	8,7%	13.997	7,0%	3.258	1,6%	199.014
	tertiair	31.547	9,7%	25.325	7,8%	6.222	1,9%	326.453
	quartair	11.556	3,8%	12.552	4,1%	-996	-0,3%	305.544
	<i>totaal</i>	<i>61.047</i>	<i>7,3%</i>	<i>52.468</i>	<i>6,3%</i>	<i>8.579</i>	<i>1,0%</i>	<i>836.165</i>
2007-2008	primair	655	13,0%	952	18,9%	-297	-5,9%	5.026
	secundair	18.419	9,0%	12.729	6,2%	5.690	2,8%	205.336
	tertiair	34.961	11,0%	24.774	7,8%	10.187	3,2%	319.122
	quartair	18.778	5,7%	7.372	2,3%	11.406	3,5%	327.510
	<i>totaal</i>	<i>72.813</i>	<i>8,5%</i>	<i>45.827</i>	<i>5,3%</i>	<i>26.986</i>	<i>3,1%</i>	<i>856.993</i>
2008-2009	primair	870	18,5%	513	10,9%	357	7,6%	4.696
	secundair	12.925	6,4%	19.368	9,6%	-6.443	-3,2%	202.554
	tertiair	27.537	8,3%	33.874	10,2%	-6.337	-1,9%	333.628
	quartair	14.167	4,5%	6.408	2,0%	7.759	2,5%	312.684
	<i>totaal</i>	<i>55.499</i>	<i>6,5%</i>	<i>60.163</i>	<i>7,0%</i>	<i>-4.664</i>	<i>-0,5%</i>	<i>853.560</i>
2009-2010	primair	557	10,6%	490	9,3%	67	1,3%	5.259
	secundair	14.416	7,2%	16.808	8,4%	-2.392	-1,2%	200.584
	tertiair	36.784	10,5%	24.701	7,1%	12.083	3,5%	349.620
	quartair	10.923	3,4%	5.657	1,8%	5.266	1,7%	317.745
	<i>totaal</i>	<i>62.680</i>	<i>7,2%</i>	<i>47.656</i>	<i>5,5%</i>	<i>15.024</i>	<i>1,7%</i>	<i>873.207</i>
2011-2012	primair	735	12,2%	578	9,6%	157	2,6%	6.008
	secundair	14.461	7,2%	14.504	7,2%	-43	0,0%	201.789
	tertiair	31.444	8,7%	35.201	9,7%	-3.757	-1,0%	362.783
	quartair	8.327	2,6%	13.703	4,3%	-5.376	-1,7%	315.564
	<i>totaal</i>	<i>54.967</i>	<i>6,2%</i>	<i>63.986</i>	<i>7,2%</i>	<i>-9.019</i>	<i>-1,0%</i>	<i>886.143</i>
2012-2013	primair	637	10,8%	683	11,6%	-46	-0,8%	5.906
	secundair	12.066	6,0%	17.055	8,6%	-4.989	-2,5%	199.460
	tertiair	28.227	7,8%	32.852	9,1%	-4.625	-1,3%	359.631
	quartair	6.854	2,2%	6.479	2,1%	375	0,1%	312.431
	<i>totaal</i>	<i>47.784</i>	<i>5,4%</i>	<i>57.069</i>	<i>6,5%</i>	<i>-9.285</i>	<i>-1,1%</i>	<i>877.427</i>
2013-2014	primair	761	13,1%	733	12,6%	28	0,5%	5.804
	secundair	11.730	6,1%	18.854	9,7%	-7.124	-3,7%	193.577
	tertiair	37.056	10,3%	31.876	8,8%	5.180	1,4%	360.244
	quartair	18.118	5,7%	7.577	2,4%	10.541	3,3%	317.476
	<i>totaal</i>	<i>67.665</i>	<i>7,7%</i>	<i>59.040</i>	<i>6,7%</i>	<i>8.625</i>	<i>1,0%</i>	<i>877.101</i>
2014-2015	primair	717	12,8%	642	11,4%	75	1,3%	5.616
	secundair	11.002	5,8%	14.569	7,7%	-3.567	-1,9%	188.408
	tertiair	32.089	8,8%	25.437	7,0%	6.652	1,8%	363.413
	quartair	9.042	2,8%	7.093	2,2%	1.949	0,6%	326.586
	<i>totaal</i>	<i>52.850</i>	<i>6,0%</i>	<i>47.741</i>	<i>5,4%</i>	<i>5.109</i>	<i>0,6%</i>	<i>884.022</i>

© DynaM reg. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en HIVA – KU Leuven. Gegevens exclusief DIBISS